Via fora!!

36

enllaç

Any 9
Volum IV
Tardor del 1992

ENLLAÇ som una associació cultural amb més de 19 anys de vida i que ens plantegem els objectius següents:
1er)- Proposar i impulsar la relació entre col.lectius i sectors socials que malden per un canvi sòcio-cultural (de mentalitat, econòmic, polític,...) que faci avançar en l'alliberament de les persones i dels pobles, basada en l'intercanvi d'informació, el debat ideològic i l'ajut mutu en accions concretes.
2on)- Promoure i potenciar un procés educacional entre la gent culturalment activa, per tal d'adquirir una visió global de la realitat i dels canvis de volem dur a terme.
3er)- Potenciar i difondre la presència ideològica tant a nivell nacional com internacional que, a modus de catalitzador d'idees alienes i pròpies, en faci augmentar la velocitat de distribució.
Com podeu observar, **VIA FORA!** és un recurs essencial dins del nostre projecte. A més, disposem d'una casa construïda en camps de treball internacionals (**el Centre Permanent de Cultura Popular** del Turó dels Pujols, comarca de l'Alt Penedès) i que està configurat com a centre de documentació i de treball. Com a centre de documentació, consta d'una biblioteca especialitzada en cultura popular i dinamització cultural, i d'una hemeroteca amb revistes nacionals, estatals i internacionals, especialitzades en moviments alternatius. Com a centre de treball, organitzem i acollim trobades de gent culturalment activa que permetin la reflexió, la discussió, l'intercanvi d'experiències i l'elaboració de projectes d'acció, encaminades totes a dinamitzar el nostre entorn i a trobar camins d'alliberament personal i col.lectiu.

ENLLAÇ is a cultural association which has been existing for over 19 years. Our main objectives are the following:
1st)- To propose and put forward a relationship between the organised groups and the social sectors that struggle for a social-cultural change (in mentality, in economy, in politics,...) thus allowing an advance in the liberation of individuals and peoples; this is based on exchange of information, ideological debates and mutual help in specific actions.
2nd)- To promote and strengthen an educational process among culturally active people, so that a general view of reality and of the changes we wish to attain may be reached.
3rd)- To strengthen and spread out an ideological presence -at a national level as well as at an international level- that, by giving a boost to both our own ideas and those of others, may increase distribution of these ideas.
As you can see, **VIA FORA!** is an essential resort within our project. Furthemore, we have a house built by international work camps (**the Popular Culture Permanent Centre**, at Turó dels Pujols, in the Alt Penedès county), which is established as a document and work centre. As a document centre, it consists of a library specialised in popular culture and cultural dynamics, and a review library with national, state and international reviews and magazines specialised in alternative movements. As a work centre, we organize and host meetings of culturally active people, thus allowing meditation, discussion, exchange of experiences and the preparation of action projects, all directed to urge the awareness of the people surrounding us, and to the encounter of methods of individual and group liberation.

ENLLAÇ estas kultura asocio kiu fondiĝis antaŭ 19 jaroj kun jenaj celoj:
1e)- Proponi kaj akceli la rilatojn inter sociaj kolektivoj kaj sektoroj kiuj strebas por socikultura ŝanĝo (mensa, ekonomia, politika,...) kiu antaŭeniru por la liberigo de la homoj kaj de la popoloj, surbaze de informadŝanĝo, ideologia debato kaj reciproka helpo en konkretoaj ogadoj.
2e)- Promocii kaj potencigi edukan procezon inter la homoj kulture aktivaj, laŭcele akiri totalan komprenon de la realo kaj de la ŝanĝoj kiujn ni celas.
3e)- Potencigi kaj disvastigi la ideologian intereson je nacia kaj internacia niveloj kiu, kvazaŭ katalizilo de propraj kaj aliulaj ideoj, pligrandigu ĝian distribuan rapidecon.
Kiel konstateble, **VIA FORA!** estas esenca rimedo en nia projekto. Krome, ni posedas domon, kiun konstruis internaciaj laborbrigadoj (**la Konstanta Centro de Populara Kulturo** en el Turó dels Pujols ĉe la komarko Alt Penedès) kiu utilas kiel centro de dokumentaro kaj laboro. Kiel dokumentejo, ĝi havas specialigitan bibliotekon pri populara kulturo kaj kultura aktivigo kaj de revuoteko kun revuoj enlandaj, ŝtataj kaj internaciaj specialigitaj pri altrenativaj movadoj. Kiel laborcentro ni organizas renkontiĝojn de homoj kulture aktivaj kiuj permesu la pripensadon, la diskutadon, la interŝanĝon de spertoj kaj la prilaboradon de agadprojektoj, ĉiuj celantaj aktivigi nian ĉirkaŭaĵon kaj trovi vojojn de persona kaj kolektiva liberigo.

VINT D'ENLLAÇ

Malgrat que no sigui gens habitual en els nostres editorials, permeteu-nos en aquesta ocasió mirar-nos una mica el melic i afirmar que VIA FORA! és una publicació -mal ens està el dir-ho- amb una continuïtat inhabitual, si més no per les circumstàncies característiques que la determinen: temàtica, imatge, llengua (ai las!), abast...

Tot i la dedicació i l'esforç de qui l'elaborem, cada número ens sorprèn una mica: veure que hem aconseguit treure'n un altre; adonar-nos que la periodicitat es manté i que, més o menys, surt quant toca; comprovar que, fins i tot, fa el seu goig...

La sorpresa no ho és tant, però, quant recordem aquella pregunta que sovint ens fan en els diversos actes de presentació de VIA FORA!: -Qui hi ha darrera de la revista?.

I és aquí quan apareix la circumstància que mai hem volgut amagar, i fins i tot sempre hem proclamat: -Darrera -i també davant, arrossegant amb voluntat- hi ha un grup de gent que considerem VIA FORA! com una eina de difusió d'idees i d'iniciatives innovadores en els camps social, econòmic, laboral, ecològic, mèdic...; un grup de gent que, sense vocació periodística, tirem endavant VIA FORA! entre d'altres projectes; un grup de gent que, constant i canviant, des de fa vint anys formem l'associació cultural ENLLAÇ.

En una premonitòria publicació que fèiem fa deu anys («Fulls Informatius», nº 5, gener '83), ja dèiem que «[...] no podem permetre'ns el luxe d'anar començant coses i deixar-les penjades. Cal defensar amb tossuderia i fermesa allò que creiem perquè no mori davant de tantes pressions». És en aquesta tossuderia on cal trobar la raó de la supervivència de VIA FORA!, i en aquesta fermesa la seguretat de la seva continuïtat, més enllà de contingències temporals.

En la mateixa publicació (antecedent directe de VIA FORA!), i en motiu del desè aniversari d'ENLLAÇ, dèiem que «[...] si enguany podem bufar deu espelmes és perquè hi ha hagut moltes mans que han treballat i s'han abocat a la idea sense cap afany de protagonisme, persones que durant aquests deu anys han pujat i baixat del tren [...] potser perquè a tots plegats ens costa dur a la pràctica el treball en grup, potser perquè a vegades dubtes si val la pena seguir endavant, [...] persones que ara no són a ENLLAÇ, però que també han fet possible que siguem on som ara». Tot afegint deu espelmes més, podem subscriure les mateixes paraules per a l'últim decenni. I acabàvem: «El que celebrem ara, per tant, és la continuïtat d'una feina i l'haver resistit, malgrat tot, en la lluita contra l'immovilisme i l'abandó, i per una terra i una cultura que volem lliures i nostres».

Tant el món, com el nostre entorn més immediat, han canviat molt al llarg d'aquests últims anys: l'equilibri mundial, els moviments socials, les guerres, la situació ecològica, les espectatives col.lectives... i d'alguna manera n'hem fet referència en aquestes pàgines.

També nosaltres, seguint la mateixa tònica, hem continuat transformant-nos i adaptant-nos, per tal d'intentar transformar i adaptar l'entorn, en la mesura del possible i conscients dels límits del nostre abast, a partir dels mateixos principis que van generar ENLLAÇ ara fa vint anys: el servei i la responsabilitat envers la nostra nació, la nostra gent.

Desitgem que propers aniversaris no signifiquin cap hipotètic encarcarament del grup, sinó que siguin senyal de la vitalitat i del compromís amb els seus principis.

A LA FI DELS 500 ANYS HA ARRIBAT EL MOMENT DEL RENAIXEMENT

Cada cop més a les pàgines de VIA FORA! estan presents qüestions d'altres cultures, pobles i maneres de fer, pensar i sentir.

Dins d'aquesta línia, que pretenem aprofundir i desenvolupar, cal emmarcar el següent article-declaració.

Es tracta d'un document inèdit, ja que ha tingut molt poc ressó, el contingut del qual ens ha arribat gràcies a uns col.laboradors d'ENLLAÇ que han viscut força mesos a Colòmbia.

Esperem que tant el seu contingut com l'àmplia introducció serveixin per emmarcar adequadament la problemàtica que planteja.

Every time, in the VIA FORA! pages it is more present the problematical of other cultures, peoples and ways to do, to think and fell.

In that line we are seeking for deepening and develope, must provide te setting for the following article-declaration.

It is an unpublished document, so it has had a very little resonance, which its contents has arrived to us thanks to some ENLLAÇ colaborators whom have been living during lots of months in Colombia. We hope that as much its contents as the wide introduction, will serve to describe properly the problematical it is expounding.

Ĉiam pli ofte sur la paĝoj de VIA FORA aperas la problemo de aliaj kulturoj, popoloj, kaj manieroj fari, pensi kaj senti.

Sur ĉi-tiu vojo kiun ni deziras enprofundigi kaj evoluigi, enkadriĝas jena artikolo-deklaracio.

Temas pri nepublikigita dokumento, tial ke ĝi havis malvastan diskonigon, kaj ĝin ni ricevis de kunlaborantoj de "Enllaç", kiuj dum multaj monatoj restadis en Kolombio.

Espereble kaj ĝia enhavo kaj gia vasta enkonduko utilos por trafe enkadrigi la proponatan problemon.

Un treball d'investigació social desenvolupat en una Universitat a Colòmbia ens va donar la possibilitat d'establir contactes amb dues comunitats etno-lingüístiques minoritàries d'aquest país: la "Guambiana" i la "Paez".

Dos grups nadius que viuen al sud-occident colombià, replegats en ínfimes porcions de territori -anomenades "Reservas"- dintre d'un estat que té una extensió d'1.138.000 Km² aproximadament.

Les lleis promulgades per l'estat dominant, que els hi són alienes, organitzent la seva vida sòcio-política i, tot seguint tradicions colonialistes, han creat la figura dels "Resguardos" i "Cabildos", deixant al marge el seu anomenat "Derecho Mayor" -dret a estar reconeguts com a poble diferent.

Aquestes comunitats tribals tenen avui la sort d'haver subsistit, per una banda, tant al

dret de conquesta com a l'intent de genocidi, evangelització i colonització duts a terme pel Regne de Castella i l'Església respectivament, i per altra banda, a la constant repressió per part dels mestissos, blancs i entitats de poder -nacionals o supranacionals, estatals o no-, que roman des de la independència del país fins als nostres dies.

Els esmentats grups ètnics, com molts d'altres pobles nadius minoritaris que es troben per la geografia del Quart Continent, lluiten per a conservar la seva identitat com a poble i recuperar el territori arrebatat als seus ancestres.

El sistema els hi negà i els hi continua negant obtusament el dret de comunicació i la humana incorporació -com a poble diferent-, a la cultura universal; el poc que es coneix respecte de la seva crua realitat, es deu a una publicitat desencadenada per alguns personatges envoltats de fama.

El document que a continuació es transcriu, pot considerar-se un Manifest de tots aquells pobles que han sobreviscut a la repressió, l'esclavatge i l'obstruccionisme dels pobles dominants. És una prova de supervivència al que ha estat molt temps enrera, el bandolerisme hispànic, i al que és ara la constant agressió del mestissatge servil, de la religió, de la classe política, de l'estat, dels criminals, de les guerrilles i dels interessos econòmics dominants.

L'original d'aquest Manifest està escrit en la llengua de l'ex-imperi -el castellà-, considerada, encara ara pels nadius, un signe de dominació. El subscriuen els membres del "Movimiento de Autoridades Indígenas -M.A.I.", agrupació compromesa amb la tasca de reconstrucció de la identitat com a poble, per a enfortir així, les comunitats en el pensament propi, en el coneixement propi i, deixar de banda tot el que se'ls hi ha imposat.

La seva tasca ens convida a reflexionar, no només per solidaritat, sinó també per les semblances que podem trobar entre la seva lluita i les lluites que duen a terme a Europa, nacions sense estat, sotmeses també pel dret de conquesta de regnes i imperis, avui residuals i enquilosats, però al poder.

Barcelona, gener del 1993

Maria Àngels Duran i Jordi Gàlvez

Cinc-cents anys han estat molts anys per a morir i pocs per a viure. Per això, tots els indis que estem aquí: els de dalt i els de baix, els d'un costat i els de l'altre, els vius i els morts, tots estem per a recordar.

Fins fa cinc-cents anys era el temps que els nostres pobles i el nostre esperit cobria totes aquestes terres. Terres àmplies, conegudes i poblades que porten els nostres noms, perquè els "antiguanos" havien dominat l'espai des dels ermassos fins a les costes, de les vàlls i "guaicos" fins als rius i les selves. Era un món marcat pel nostre treball i la nostra paraula: Amèrica no tenia nom empenyorat.

Aleshores varen arribar els invasors i amb la sang indígena banyaren la terra. Es varen assentar en el temps i ens varen

robar els espais. Destruïren els nostres governs, desbarataren les nostres ciutats i condemnaren els nostres idiomes, creences i costums. Varen dir que portaven la civilització, però el que varen sembrar va ser la marginació i l'oblit. Varen còrrer per tots els llocs cridant que arribava el cristianisme i l'amor, però nosaltres només vàrem collir la discriminació i la misèria.

Si a l'arribar els europeus ens haguessin respectat els nostres drets, si ens hagessin deixat les nostres terres, si ens haguessin permés seguir amb els nostres governs, creences, llengües i costums, avui estaríem celebrant alegres la trobada amb el seu món. Si ens haguessin portat més justícia i alegria hauria nascut de veritat un nou món.

Però no va ser així. Tot el que era nostre ho van convertir tot en pecat i estorb. Varen buscar l'enterrar les nostres formes de vida per sempre més. Per això avui, quan alguns estrangers ho volen celebrar o festejar, condemnem la seva alegria.

El que a nosaltres ens porta aquests cinccents anys és dolor i dol. Els recordem amb tristesa pel món que vàrem perdre. Un món que no era pas el paradís però que era de tots i era nostre.

Però ja no ens importa el que facin, perquè els indis seguim existint i resistint, perquè l'arrel continua, perquè no l'han pogut estroncar i llençar al foc. Per això avui creixem com a llucs d'aquest arbre antic; per això som els renaixents.

Tampoc importa el que ens puguin dir, perquè tot i que milions de germans varen desaparèixer, avui uns altres milions estem aquí, en el món, d'on ens volien esborrar.

Mireu si no: Aquí estem a Colombia Arhuacos i Gambians, Ingansos i Camstsas, Paeces, Wayús, Coreguajes, Cunas, Embreras, Guahobos i dotzenes més. I per tot Amèrica vivim centenars de pobles indis que avui manifestem l'alegria de sobreviure en el temps i l'espai, en les planures i les selves, en la muntanya i en el desert, en les costes i els rius del nostre continent. I en les nostres ments i les nostres mans tenim la possibilitat de lluitar més i d'arribar a ser més, molts més que avui.

Estem aquí senyor Colom, señor doctrinaire, senyor terratinent i conqueridor... Malgrat els cinc-cents anys passats, encara som aquí; treballant la terra, recorreguent rius, camins i canyissars. Seguim governats pels nostres "cabildos", en les muntanyes, dirigits en la Nevada per Mamos i Sacuros, aconsellats a les selves per Piaches i Pays, protegits en el sud pels The-walas, Macucos i Curacas.

A més a més, estem dempeus, avançant, recuperant poc a poc part del nostre món, refent pas a pas territoris i "resguardos", entossudits en desenvolupar el nostre antic saber, pensament i llengües i en millorar la vida.

Això ha estat possible gràcies a la claretat que ens varen deixar els cacics i els grans i a l'esforç i sofriment de les nostres comunitats. I gràcies també, a qui ens ha recolzat en la lluita, amb el pensament i amb el seu esforç.

D'aquesta manera comencem a sortir de la humiliació i del "terraje", de la persecució ordinària i del despreci corrent. I com a fruit d'aquest esforç, els nostres drets han estat reconeguts en la nova constitució que actualment governa a Colombia, neixent l'esperança per a tota la nostra gent.

Però les masacres extraordinàries continuen. Les amenaces ens plouen arreu, els

assassins no descansen. Des de la Serra Nevada fins el Cauca i Nariño, des de la costa pacífica fins a les platges de l'Inírida, la mort ens cerca amb la cara de "amapolero" o de terratinent, de paramilitar, de miner, de colono, de petrolier, quan no de multinacional de la fusta o vestida d'uniforme.

En aquestes condicions les mans amigues són poques per a la tasca que ens espera. Aleshores esperem que moltes veus se'ns unineixin a les nostres, que milions de mans, per enterrar d'una vegada per sempre aquest espant dels cinc-cents anys i començar a obrir junts un camí millor.

Per això volem reconstruir els nostres pobles, ampliar la nostra autonomia, millorar la vida de la nostra gent. Volem una reconstrucció vertadera, que no sigui sols de riqueses, sinó capaç d'afirmar el nostre coneixement per dins i al nostre "valer" per fora. Una reconstrucció per a governar de veritat, per a organitzar de nou, per produir més, per educar "bonito" i pensar millor.

Una reconstrucció del nostres pobles en la que han de participar altres pobles, d'aquí i d'allà, d'Amèrica i d'Europa, perquè tots els que participaren en la nostra destrucció tenen aquest deute amb nosaltres per a la reconstrucció.

No estem pidolant. Estem afirmant el nostre dret perquè l'arbre de la vida no segueixi essent covertit per a nosaltres en una creu de la mort.

Esperem que els reconeixements de paraula i d'escrit siguin enterrats amb els cinc-cents anys. No volem més elogis, politiqueries, ni promeses. Que es veigi el respecte real i les garanties efectives a les nostres vides i a les nostres famílies, a les nostres comunitats, als nostres drets i al nostre futur.

No estem demanant quelcom desmesurat. No busquem privilegis ni que se'ns tingui en més que els altres. Busquen un mateix nivell en que tots poguem viure, perquè sempre hem pensat que aquest món va estar fet per a tothom.

Pensem que cal conviure a la muntanya i a la plana, conviure entre blancs, negres i mestissos, conviure en el camp i en la ciutat, conviure amb l'oposició i conviure amb el govern.

Per això tots estem aquí. Les dones i els homes, els joves, els més grans, els d'aquí i els de més enllà, els vius i els morts.

Estem aquí per a obrir la porta d'uns altres mil anys, amb l'esperança d'afirmar la col.laboració entre els pobles. I per a comprometre davant de tots els colombians, la nostra voluntat de respecte, unitat, llibertat, millorament i de pau.

Octubre del 1992

Moviment d'Autoritats Indígenes de Colombia. Traduït de l'original en castellà.

VIURE EN LA NO VIOLÈNCIA

Pere Subirana i Samitier

El treball que us sonvidem a llegir a continuació possiblement sigui força atípic, ja que és una barreja d'article introductori, entrevista i fons de documentació sobre el tema. Tanmateix creiem que la seva lectura s'ho val.

L'autor està, des de fa força anys, molt motivat i sensiblitzat pel tema del pacifisme en totes les seves vessants, una mostra ne's precisament aquest treball, el qual intenta ser una petita introducció al tema, alhora que espera ajudar a situar el seu debat.

Possibly could be quite atypical the work we invite you to read as follows, so is a mixing of introductory article, an interview and a background of documentation over the theme, however we believe its reading wold be great.

The author is, since many years ago, very motivated and sensitized for the theme of pacifismin in all its own brimmings, an exact sample is that work, which try to be a little introduction to the theme, at the same time hopes be helpfull to situate its point of view.

Eble estas tre nenormala la teksto kies legadon ni proponas al vi tuj sekve, ĉar temas pri miksaĵo de enkonduka artikolo, intervjuo kaj arkivaj dokumentoj pri la temo. Tamen ni opinias ke ĝia legado valoras la penon.

La aŭtoro estas, de antaŭ multaj jaroj, tre instigita kaj sentema pri la pacifisma temo en ĉiuj ĝiaj aspektoj kaj specimeno estas ĉi-tiu teksto, kiu celas fariĝi kvazaŭ eta enkonduko al la temo kaj samtempe celas helpi la enfokusigon de la debato.

Quan se'ns parla de no-violència, a tots ens ve al cap la imatge de Gandhi, Martin L. King o de moviments pacifistes. Tanmateix, el significat d'aquest mot va molt més enllà del que ens pensem.

Després de passar dues setmanes a una comunitat de l'Arca, moviment per la no-violència fundat per Lanza del Vasto, he pogut aprofundir una mica el meu coneixement sobre aquesta manera d'entendre la vida. Per a mi ha estat un descobriment el fet de veure que en un món on l'agressivitat i la destrucció són ben presents, hi ha persones que fan de la no-violència un hàbit a la seva vida quotidiana. M'agradaria poder compartir amb vosaltres el testimoni d'aquesta gent.

En Marcos Aranega és un brasiler que

viu des de fa anys a la comunitat de l'Abadia de Bonnecombe, a prop de Rodez (Occitània). Aquesta comunitat és una de les 9 que l'Arca té al món. Ell ens introdueix en els orígens d'aquest moviment.

L'Arca va sortir de la trobada de Lanza del Vasto, escriptor i filòsof italià amb Gandhi, cap allà els anys 30. En un temps en què el món es preparava per a la guerra, Lanza del Vasto va veure que Gandhi era una de les persones que més podia aportar. La no-violència és una traducció poc precisa del mot "Sathiagrà" que en realitat vol dir "la força de la veritat". El seu principi bàsic és que a través de la purificació interior podem canviar les coses de l'exterior. Gandhi va aplicar aquesta filosofia en el seu moviment per a la independència de l'Índia.

Va ser en aquest país on Lanza del Vasto va prendre el nom de "Shantidas" (Servidor de la Pau), i on va sentir la necessitat de tornar a Occident i fundar comunitats on la vida estigués basada en aquests principis gandhians, la veritat, la simplificació i la no-violència. En el 62 s'instal.là a una finca anomenda "La Borie Noble", que és la comunitat mare d'on han sortit les altres. Va morir l'any 81 a l'estat espanyol.

- Explica'ns una mica millor com és la vida de les comunitats...

Cada comunitat és diferent, però en general les comunitats de l'Arca són llocs de treball i no-violència. Són ecunèmiques, és a dir, accepten persones de totes les religions o que sense seguir-ne una de definida són buscadors de la veritat. Les comunitats s'organitzent en agrupacions de famílies o persones solteres que intenten viure en la no-violència sota tots els seus aspectes: amb un mateix, amb els altres, amb la Natura, amb la societat... Es pot definir l'Arca com una escola de llibertat. Una persona ve a viure a la comunitat i s'hi està fins que creu que podrà aplicar aquests principis faci el que faci o visqui on visqui. El nom de "L'Arca" ve una mica per la voluntat de fer les funcions de l'Arca de Noé però a un altre nivell. La funció de les comunitats de l'Arca és la de mostrar que es pot viure de manera diferent al sistema exterior, on cadascú val segons el que té. Tenim contactes amb l'exterior però no en depenem. Seguim la nostra consciència, prenem les decissions entre tots, sense caps, volem que l'autoritat estigui al servei de les persones, i provem d'arribar sempre a la unanimitat. La simplicitat en la vida diària, la pregària i el silenci ens permet estar "presents en el present". En el decurs del treball, a cada hora sona la campana, la get para de treballar i s'està un moment en silenci centrant-se en ell mateix. El treball manual és important per tal que cadascú sigui corresponsable dels béns vitals que comparteix amb la comunitat, com són el pa, el vestir i l'hàbitat. Els recursos són posats en comú, cadascú aporta el millor d'ell mateix i rep segons les seves necessitats. Provem de limitar les nostres necessitats per no caure en el consumisme i per no contribuir al saqueig dels recursos del Tercer Món. També vivim molt la festa, com a forma de celebrar l'alegria i l'agraïment per tot el que ens és donat, com un acte on la gent s'uneix per compartir. La recerca interior i espiritual ens porta a treballar en nosaltres l'esperit de dominació, arrel de tota violència. La nostra vida ens permet tenir temps per a la pregària, el silenci i la meditació.

- Com s'organitza l'Arca?

Segons el grau de compromís amb el moviment, hi ha diferents grups. Els "companys" són la gent que ha seguit un procés de creixement i aplicació dels principis que va deixar Lanza del Vasto i han fet uns vots. És a dir, un compromís davant de Déu, de seguir-los. Hi ha ac-

tualment uns 120 companys a tot el món. Un altre grup són els novicis. Aquests i els companys formen el "Capítol" o assemblea de direcció col.legiada. També hi ha els "postulants", que són gent que estan en un procés d'aprofundiment dels principis. Aquesta divisió entre grups no vol dir que els novicis o postulants no puguin tenir el mateix grau de responsabilitat a l'hora de fer les tasques.

Ja fora de les comunitats tenim els "aliats de l'Arca", persones que volen seguir a l'exterior els mateixos principis que nosaltres seguim en comunitat, o els "companys de missió"; persones que són companys però que no viuen amb nosaltres sinó que treballen per la pau a diferents parts del món. Per exemple, una companya està ara a Israel fent aquest tipus de tasca entre jueus i palestins. Finalment, hi ha els "amics" de l'Arca. Són gent que simpatitza amb les nostres idees.

Tots nosaltres participem activament a molts moviments i associacions ecologistes o per la pau. Algunes persones de les comunitats es dediquen únicament a les relacions amb aquestes entitats. La comunicació entre tota aquesta gent es fa amb un butlletí que es diu "Les notícies de l'Arca", es publica també en espanyol.

- L'Arca tenia abans dues comunitats a l'estat espanyol, però es van desfer. Per què creus que es desfan les comunitats?
A vegades per manca d'experiència en la vida comunitària. Cada comunitat és un cas, a nosaltres aquí ens uneix molt el treball de recerca interior, fa millorar les relacions entre nosaltres. Es pot donar el cas que una comunitat es desfaci simplement perquè els seus membres sentin que el seu camí és un altre. L'home és un misteri per a ell mateix. Nosaltres creiem que el nombre ideal de persones a una comunitat és de 30. Però abans d'acollir gent de fora, cal sempre formar-se bé com a comunitat.

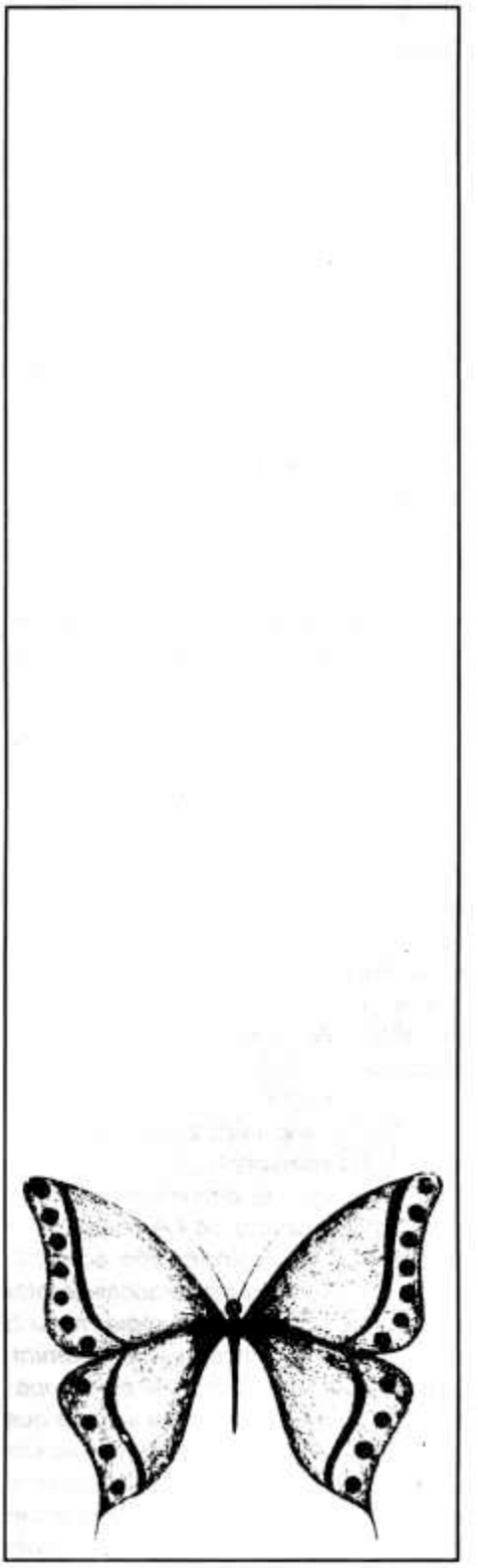

En Marcos ens ha presentat l'Arca, però és sobretot la vivència personal el que ens pot fer comprendre com es pot viure en la no-violència. Podeu posar-vos en contacte amb ells escrivint a **La Comunitat de l'Arca de l'Abadia de Bonnecombre, Comps Lagrandville 12120 Cassagnes Begonhès (Estat Francès) Telf. (65) 74 13 40.**

La no-violència i els seus camps d'aplicació

Entre dues polaritats oposades hi ha un punt intermedi que les uneix i les conté en igual proporció. Aquest punt neutre integra cada part i els dóna igual valor. En la meva opinió, el més interessant de la no-violència és aquesta capacitat d'integració a partir de la qual sorgeix la consciència de la UNITAT. Qualsevol forma de vida és una manifestació diferent d'aquesta unitat. La visió del conjunt ens permet no quedar-nos identificats només en una part, en un pol. Si reconeixem el nostre enemic com a una part complementària de nosaltres mateixos, és molt difícil que ens hi poguem barallar. Si deixem enrera la consciència de la separació, la lluita dóna pas al diàleg i a la interacció. Com podríem barallar-nos contra nosaltres mateixos? L'individu pertany a una unitat més gran que es diu Humanitat, i aquesta s'engloba en unitats més grans som són la Terra i l'Univers.

La coherència entre mètodes i objectius es fa així possible.

Actualment estan sorgint en tots els camps de l'experiència humana tècniques i mètodes que cerquen la integració en la unitat. Els camps d'aplicació de la no-violència són infinits. Tanmateix, permeteu-me que n'esmenti alguns.

LA NO-VIOLÈNCIA INTERNA

Es la més important. Comença per l'acceptació d'un mateix en tots els seus aspectes (físics, mentals, emocionals, espirituals). Implica la voluntat d'integració entre el nostre conscient i l'inconscient, sense rebutjar res. És el reconeixement de les nostres limitaciosns i la voluntat amistosa i relaxada d'anar més enllà. Sens dubte, això no és fàcil. L'autodestrucció pot prendre formes molt diferents en cada ésser individual.

La no-violència interna, però, és el camí que ens porta a la no-violència amb els altres.

LA NO-VIOLÈNCIA EN LES RELACIONS PERSONALS I SOCIALS.

Es basa en el reconeixement del conflicte (personal, interpersonal o social) i la justa resolució del mateix per mesures que respecten cada part. La no-violència porta a un comportament on la persona o el grup es mostra prou fort per a ser reconegut pels altres però alhora inventiu per trobar solucions als problemes comuns. Si aprenem a negociar les regles de la vida col.lectiva, podem sentir-les com a nostres i, per tant, fer-les respectar. Cal, però, saber criticar les regles i adaptar-les a les situacions conviants. Aquesta és la base del civisme. Quan les persones i els governs comprenguin que tant l'opressió com la submissió generen violència, es podran obrir nous camins en les relacions personals o socials.

LA NO-VIOLÈNCIA EN L'AGRICULTURA.

L'agricultura actual és violenta amb el medi. Es vol que les plantes produeixin al màxim, seguint els desitjos i les "necessitats" de l'home. No es té en compte que les plantes són éssers vius en evolució, igual que nosaltres. L'exemple més clar de no-violència agrícola es dóna a la comuitat de Findhorn (Escòcia), on un grup de persones ha estat capaç d'integrar les pràctiques agrícoles amb la cooperació amb altres regnes de la Natura, entre ells el regne dels deves i elementals de les plantes, éssers encarregats de fer-les crèixer. Els resultats han estat espectaculars: els vegetals han crescut de manera exhuberant en condicions climàtiques i físiques adverses. El pensament positiu, l'agraïment, el fet de tenir en compte la realitat espitirual de les plantes són plasmacions d'aquesta no-violència. El conflicte amb les "males herbes", els insectes o el temps prenen una altra dimensió quan tenim en compte les seves necessitats com a éssers vius. Un cop més, la força de l'amor vers l'aparent contrari ens porta a cooperar amb ell.

LA NO-VIOLÈNCIA EN MEDICINA

Les noves formes de medicina holística consideren la malaltia com a un advertiment. Des d'un punt de vista positiu, la malaltia ens avisa i ens permet arreglar tot allò que no funciona a la nostra vida. La curació només és possible amb un canvi de visió personal que es tradueixi en uns hàbits i actituds positives orientades a la salut. La violència contra els símptomes corporals no porta a la curació. Cal integrar la malaltia en l'unitat que és l'ésser que la pateix i canviar tot allò que calgui a nivell físic, emocional, mental o espiritual.

Vosaltres mateixos podeu veure l'aplicació de la no-violència en el terreny

que més us agradi, Per a mi, les idees de Gandhi i Lanza del Vasto tenen ara un significat molt més profund. La gent de l'Arca intenta viure en la no-violència. I nosaltres? A mesura que més consciències individuals acceptin la no-violència, la consciència global humana evolucionarà cap a graus cada cop més i més elevats.

FRASES PER A COMPRENDRE LA NO-VIOLÈNCIA

Sobre la Pregària: "La pregària és la clau del matí i el baldó de la nit" (Gandhi).

Sobre el treball manual:"Tot fent les coses és com l'home es fa" (Lanza del Vasto).

"El silenci conté totes les paraules possibles... Ens comuniquem per les paraules, en el silenci entrem en comunió" (Lanza del Vasto).

"Per la no-violència serem capaços de fer front al mal i alhora estimar els nostres enemics" (Martin Luter King).

"El qui no coneix res de si mateix, no pot conèixer res de cap cosa ni de ningú" (Lanza del Vasto).

"La raó més forta de les violències és la por" (Lanza del Vasto).

"La no-volència és l'ajust dels medis al fi, si la finalitat és justa, els medis també ho han de ser" (Lanza del Vasto).

BIBLIOGRAFIA DE LANZA DEL VASTO:
En espanyol:

- *Peregrinación a las fuentes*. Ed. Sígueme.

- *Umbral de la vida interior*. Ed. Sígueme (també en català).

- *La aventura de la no-violencia*. Ed. Sígueme.

- *La locura de Noé*. Ed. Integral (sel.lecció de xerrades i escrits).

- *El Arca tenia por vela una viña*. Ed. Sígueme.

- *Las 4 plagas*. Ed. Sur (Buenos Aires).

En català:

- *Judes* Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

En francès:

- *La Trinité Spirituelle*. Ed. Denoel.

- *Le Chiffre des Choses* (poemes). Id. Col. Folio.

-*Les queatre fléaux*. . Id. Col. Meditations.

Pere Subirana i Samitier.

L'ESCRIPTURA EN FEMENÍ: UNA LECTURA DE "LA CASA DE LOS ESPÍRITUS"

Elena Botinas, Júlia Cabaleiro, Ma. Àngels Duran

Les autores, estudioses del moviment feminista, ens presenten una lectura força particular de l'obra literària d'Isabel Allende: "La casa de los espíritus".

La consciència de què no som únics ni, òbviament, els millors fa cada cop més que la problemàtica intercultural i el seu plantejament estigui present en les nostres anàlisis, propostes, realitats i referències.

Una mostra de les "altres" lectures que es poden fer d'un treball és l'article que ara us oferim amb el convenciment de col.laborar i d'enriquir la nostra concepció de la qüestió.

The authors, studiuos of feminist movement, display a very particular reading of the Isabel Allende literary work: "The house of spirits".

The conscience that we are not uniques, nor obviously the best, does that every time more, the inter-cultural problematic and its exposition, is present in our analysis, proposals, realities and references.

A sample of the "other" readings a work can made is the article we now offer you, with the convincing of colaborate and enrich the our own conception of the problem.

La aŭtorinoj, studemuloj de la feminisma movado, prezentas al ni tre specialan legadon de la literatura verko de Isabel Allende:"La domo de la spiritoj".

La konscio ke ni ne estas unikaj, nek kompreneble la plej bonaj, igas ke ĉiufoje pli la interkultura problemaro kaj ĝia prezento, ĉeestu niajn analizojn, proponoj, realojn kaj referencojn.

Specimeno de la "aliaj" legadoj kiujn ni povas fari de iu teksto, estas la artikolo kiun nun ni proponas al vi, kun la konvinko ke ni kunlaboros reĉigi nian koncepton pri la problemo.

Al fil de la lectura d'unes crítiques a la novel.la d'Isabel Allende, fetes des d'una "posició ètica del feminisme", - publicades l'any 1987, però que no tinguèrem oportunitat de llegir fins dates més recents- ens plantejàrem d'escriure aquest article, no amb ànim de controvèrsia, sinó per aportar una altra visió de l'obra des de la nostra perspectiva de dones i de feministes.

Un primer interrogant a plantejar-nos és el de si podem parlar de feminisme a "La casa de los espíritus". Evidentment si donem a la paraula un significat univalent i, des d'una perspectiva etnocèntrica, entenem que només els paràmetres pels quals ha discorregut el feminisme occidental- i més concretament l'anglosaxó- són els autèntics, la resposta seria negativa. L'única representant d'aquest tipus de feminisme a l'obra és Nívea, personatge que Allende ens ofereix amb connotacions molt positives, encara que quan actua

com una típica sufragista occidental ens és presentada posant de relleu l'absurd i, fins i tot ridícul, de la situació: "A veces Clara acompañaba a su madre y a dos o tres amigas sufragistas a visitar fábricas, donde se subían en unos cajones para arengar a las obreras... A pesar de su corta edad y su completa ignorancia de las cosas del mundo, Clara podía percibir el absurdo de la situación y describía en sus cuadernos el contraste entre su madre y sus amigas, con abrigos de piel y botas de gamuza, hablando de opresión, de igualdad y de derechos a un grupo triste y resignado de trabajadoras, con sus toscos delantales de dril y las manos rojas por los sabañones"(1).

Però, si alliberades d'aquesta visió etnocèntrica entenem que el terme feminisme pot anar més enllà del moviment organitzat, que també es troba en actituds individualitzades, i que, com qualsevol altre fenomen que sorgeix en l'esdevenir-se històric de cada poble, no pot ésser arrancat del context sòcio-cultural del que sorgeix, haurem de reconèixer que no existeix una sola definició o forma d'entendre el feminisme sinó que n'existeixen diversitat d'elles, la qual cosa, lluny d'ésser un obstacle resulta, com tota pluralitat, enriquidor.

I és aquest feminisme plural i no dogmàtic el que es desprèn de l'obra d'Allende. Un feminisme en el què no existeix una sola percepció de la realitat que s'alça com a única autoritat de la matèria, sinó que el feminisme se'ns ofereix com a plataforma de diàleg, és a dir, com a punt de trobada i de dissentiment, com un espai comú on les dones poguem plantejar les nostres diferents formes de veure, entendre i sentir el món, i on poguem qüestionar tot allò que el model cultural dominant ens imposa com a necessari, natural o sancionat per la divinitat. Un feminisme, doncs, que ens ofereix un marc de discussió a partir del qual poguem iniciar un camí de recerca de la nostra identitat, evitant caure en les desqualificacions destructives que ens divideixen i que només porten al reforçament de les estructures de la cultura patriarcal, en lloc de modificar-les.

UN UNIVERS FEMENÍ

L'eix central de la novel.la i fil conductor de la història, el constitueixen les vicissituds per les que travessa la família Trueba/Del Valle i, més concretament, les dones d'aquesta família, que són les autèntiques protagonistes de l'obra. Allende crea a aquestes dones alluntant-se de qualsevol estereotipus. Parteix per a això de les arrels mateixes del femení, de les nostres pròpeis arrels, construint una identitat femenina -que no significa, evidentment, que les dones de l'obra siguin idèntiques entre si- que se'ns presenta a través de la gran varietat interna de què dota als personatges i de les diverses formes en què expressen aquesta varietat.

I és aquesta identitat pròpia la que els permet anar ocupant i delimitant una sèrie d'espais per a elles i des d'elles mateixes: la maternitat, la solidaritat, l'escriptura... i, fins i tot, una genealogia femenina. Així, entorn d'elles es va creant tota una espècie d'univers femení que es constitueix com el contra-discurs del poder personificat per Esteban Trueba.

La història de la família Trueba/Del Valle se'ns ofereix, doncs, per mitjà d'una genealogia de dones que arranca de la besàvia (Nívea) i continua amb l'àvia (Clara), la mare (Blanca) i la filla (Alba). Quatre dones que en el transcòrrer del temps van consolidant una línia contínua, una cadena en la què constitueixen successius esglaons. Quatre dones unides per la relació maternal i designades per un mateix nom amb diferents sinònims, que apareixen com a símbol d'aquest

univers poblat i creat per elles: és el nom de la claretat, el de la llum.

A l'origen d'aquesta genealogia es troba la relació amb la mare, amb la matriu de la vida. Efectivament, la maternitat té en la novel.la una presència important. Existeix una especial implicació materno/filial entre mare i filla (Clara-Blanca, Blanca-Alba). Aquestes dones, des del moment mateix en què estan embarassades, viuen en l'abstracció i la introspecció. Abocades cap endins, mantenen un diàleg interior amb la seva filla, diàleg que es continuarà després al llarg de la seva vida a través d'una profunda comunicació, malgrat l'allunyament físic i de la mort, la qual cosa no succeeix amb els fills.

Es tracta, per tant, d'una maternitat que trenca els esquemes tradicionals, ja que les dones no actuen com simples agents reproductors de l'espècie humana i del món de normes patriarcals, sinó que transmeten a les seves filles llurs idees i creences. Una maternitat, doncs, que transcendeix el purament biològic, i, fins i tot, els lligams de consanguinitat per esdevenir en una maternitat social:"... y yo me senté con un niño en cada brazo, para contarles los cuentos mágicos de los baúles encantados del tío Marcos, hasta que se durmieron, mientras yo pensaba en los destinos que esas criaturas creciendo en aquel lugar, con su madre transtornada, cuidados por otras madres desconocidas que no habían perdido la voz para una canción de cuna, ni el gesto para el consuelo, y me preguntaba, escribía, en qué forma los hijos de Adriana podrían devolver la canción y el gesto a los hijos o los nietos de esas mismas mujeres que los arrullaban"(2).

Una maternitat, per altra banda, estretament unida als vincles de solidaritat femenina, que es donen, no solament en les relacions interpersonals, sinó també entre les dones quan se les presenta com un col.lectiu. És la solidaritat que trobem en Régula -l'únic sentiment d'unió afectiva de la qual es produeix en la seva relació amb Clara- i en les dones presoneres en el camp de concentració:"...Al día siguiente me llevaron a un campo de concentración para mujeres. Jamás olvidaré cuando me quitaron la venda de los ojos y me encontré en un patio cuadrado y luminoso, rodeada de mujeres que cantaban para mi el himno de la alegría. Mi amiga Ana Díaz estaba entre ellas y corrió a abrazarme. Rápidamente me acomodaron en una litera y me dieron a conocer las reglas de la comunidad y mis responsabilidades"(3).

Solidaritat que trenca amb un dels mites mil.lenaris de la nostra cultura: el de la rivalitat entre les dones "Alba se acercó a ella, la acunó, limpió sus lágrimas, le dijo todas las palabras tiernas que pudo recordar... arrullándola como una criatura y deseando que ella misma pudiera echarse a la espalda ese terrible dolor para aliviarla"(4).

Hi ha entre les dones d'aquesta família una assumpció plena del fet de ser dones, de saber-se i acceptar-se dona -en contraposició a Férula, que viu el seu cos sexuat com una càrrega-. Es tracta de dones -en especial Clara, eix central de l'obra i paradigma d'aquest món femení que s'alça com a contradiscurs de la cultura nacional-, en les que no existeix cap tipus d'element victimista, ans al contrari: a partir del moment en què Esteban Trueba trenca les dents a Clara, ella no li tornarà a parlar mai més i els portarà sempre penjant. No adopta, doncs, un paper de víctima, sinó que amb la seva actitud li recorda de forma permanent l'agresió, amb la qual cosa el botxí s'esdevé reu de la seva pròpia violència.

La paraula, monopoli secular dels homes, és un altre dels espais recuperats per les

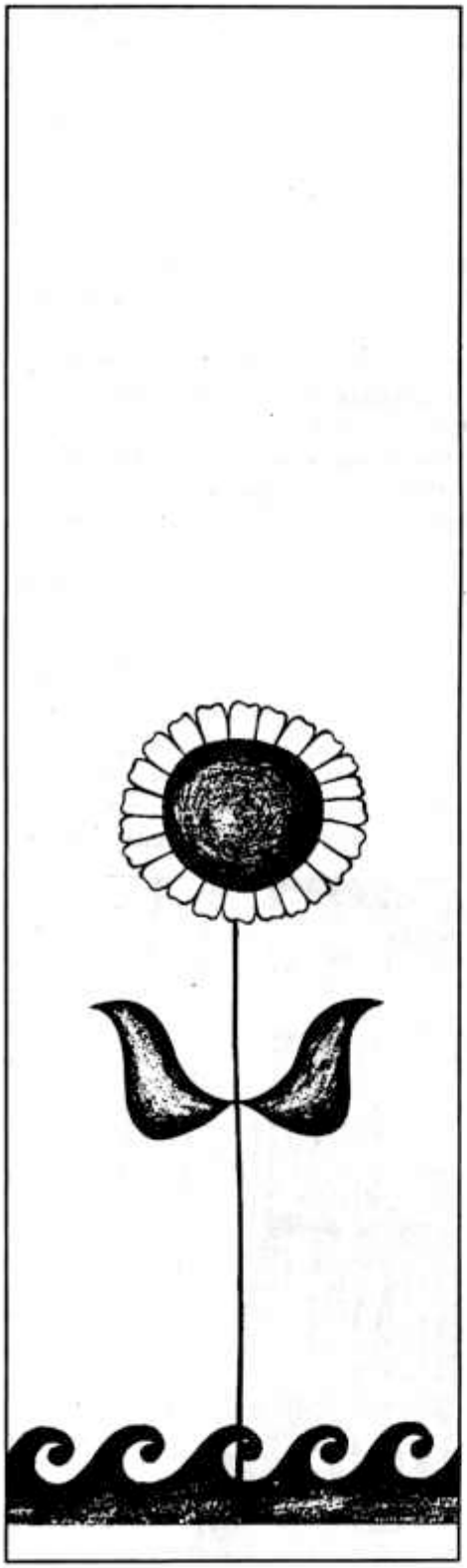

dones. Es la que utilitza Clara en els seus "cuadernos de anotar la vida", trencant de manera radical amb el principi patriarcal que només l'"important" pot i ha d'ésser registrat en donar un valor rellevant a fets i experiències viscudes, a les que dota de significat en si i per si mateixes. És la que recupera Alba en el camp de concentració:"Le mostré mi mano y negué con la cabeza, pero ella me puso el lápiz en la otra y me dijo que escribiera con la izquierda. Poco a poco empecé a hacerlo..." (5); i la d'Isabel Allende quan recupera la seva història i les seves arrels, aportant el seu propi testimoni:"Un testimonio que es una forma de lucha. Las imágenes del dolor y del terror se transmutan, así, en testigos de sobrevivencia y su escritura en acicate de la memoria; el heroísmo del desnidamiento personal deviene estímulo de la esperanza. Estas imágenes se constituyen como un conjuro del silencio y del olvido a que las voces y las personas se hallan condenadas en los campos de concentración y en la historiografía oficial de los vencedores"(6).

D'aquesta manera el llenguatge s'articula com una categoria bàsica sobre la qual construir un saber diferenciat, que requereix una estructura simbòlica pròpia, i que només pot elaborar-se a partir de l'existència d'una mediació femenina entre les dones (7). Clara, transmetent l'escriptura a la seva neta, s'alça en figura mitjancera entre Alba i el món, en allò que E. Lenk defineix com "Dona que s'autoreflecteix", que "pot desenvolupar la nova relació amb ella mateixa solament mitjançant les relacions amb altres dones" (8).

El revers d'aquesta paraula mitjancera és el silenci. Un silenci amb el què Clara, com a barrera simbòlica, aïlla Esteban Trueba i tot allò que ell representa.

L'escriptura, doncs, vehicle de la memòria, aproxima els vincles d'una genealogia

 de dones i la projecta vers l'esdevenidor.

Les dones de la família Trueba/Del Valle no habiten, però, espais tancats. A més a més dels espais materials i simbòlics que elles delimiten, propis i inviolables, també n'hi ha d'altres que comparteixen. "Las Tres Marías" i "La Casa de la Esquina" són els dos àmbits -rural l'un, urbà l'altra- en els què estableixen llurs relacions amb els altres.

En "Las Tres Marías" -latifundi edificat per Esteban Trueba, perfecta encarnació del món patriarcal i del sistema de valors que li són inherents -paral.lelament al tipificat com exponent de la civilització: allò forani, la cultura urbana, el domini de l'home, es desenvolupa el món autòcton i liminar dels indígenes. Però dintre d'aquest espai que ell organitza i controla actuen també les dones, que estableixen i generen noves formes de relació amb l'entorn, a partir de les quals es va creant la llavor d'una nova cultura que transcendeix les barreres de sexe, classe i raça.

També l'espai urbà de "La Casa de la Esquina", contruïda per Esteban Trueba i màxim exponent del rebuig de l'oligarquia a la cultura autòctona, serà ocupat per les dones i sotmés a tot tipus de transformacions que modifiquen la seva fisionomia.

Clara converteix la casa en quelcom viu a mesura que instal.la en ella nous hostes, situant-la com a centre de trobada d'un conjunt de personatges marginats des de la cultura oficial del país. I a mesura que totes aquestes persones comencen a viure en la casa, es va omplint d'habitacions i d'estructures que es yuxtaposen a l'arquitectura original. D'aquesta manera, "Las Tres Marías" i "La Casa de la Esquina" tenen en la novel.la una doble vessant simbòlica: allò construït per Trueba és el símbol de la cultura oficial importada, elitista i excloent, i allò creat per les dones, especialment per Clara, és el símbol d'aquest nou projecte de cultura nacional arrelat en unes bases socials més àmplies, que abasta el món rural i l'urbà i que s'alça en alternativa de can-

vi, un canvi en el qual les dones ocupen un paper actiu i aglutinador.

Aquest paper és posat de relleu a la novel.la i es concreta en la tasca de resistència que, en front de la fèrria dictadura dels militars, porten a terme milions de dones anònimes -autèntiques heroïnes si bé no en l'accepció que el patriarcat ha donat a aquest mot- a les què Isabel Allende ofereix el testimoni del seu reconeixement quan fa dir a Alba, en ésser alliberada del camp de concentració i recollida per una dona, les paraules següents: "Me pareció igual a tantas otras que conocí en los comedores populares, en el hospital de mi tío Jaime, en la vicaría donde iban a indagar por sus muertos. Le dije que había corrido mucho riesgo al ayudarme y ella sonrió. Entonces supe que el coronel García y otros como él tienen sus días contados, porque no han podido destruir el espíritu de estas mujeres" (9).

El feminisme que apareix en "La Casa de los Espíritus" no és, doncs, una ideologia que aïlla i tanca en si mateixes a un determinat grups de dones amb consciència de tals, sinó que s'insereix en el teixit social, tot incidint en els processos que influeixen en llur submissió, i que estableix un diàleg necessari amb totes aquelles dones i amb tots aquells homes que lluiten contra l'opressió i la subordinació a què es veuen sotmeses i sotmesos per motius de classes o raça. Un feminisme solidari, els objectius del qual, en paraules de Lourdes Benería "Tenen a veure en la desaparició de desigualtats entre tots els homes i dones, i també amb un altre tipus de desigualtats, que requereixen una transformació de les estructures vers una societat més justa i verdaderament democràtica" (10)

En l'obra d'Allende les dones apareixen com el motor d'aquesta transformació necessària, com el col.lectiu de la humanitat millor situat per canviar el món mitjançant els valors que es troben al centre de l'univers femení i per acabar amb aquesta història cíclica de dolor, d'odi i de sang de la què ens en parla l'Alba: "El día en que mi abuelo volteó entre los matorrales del río a su abuela, Pancha García, agregó otro eslabón en una cadena de hechos que debían cumplirse. Después, el nieto de la mujer violada repite el gesto con la nieta del violador y dentro de cuarenta años, tal vez, mi nieto tumbe entre las matas del río a la suya y así, por siglos venideros, en una historia inacabable de dolor, de sangre y de amor". (11)

NOTES:

1. Isabel Allende. La Casa de los espíritus, Barcelona, ed. Plaza&Janés, 1982, pàg. 77
2. Isabel Allende, Op. cit., pàg. 375
3. Isabel Allende, op. cit., pàg.
4. Isabel Allende, op. cit., pàg. 361
5. Isabel Allende, op. cit., pàg.
6. René Jara, Testimonio y literatura, pàg. 1
7. Diotima, Il pensiero della diffrenza sessuale, Milà, La Tartaruga, 1990
8. Gisela Ecker ed., Estética feminista, Barcelona, Ed. Icaria, 1986, pàg. 89.
9. Isabel Allende op. cit., pàg. 377
10. C. Amorós, L. Benería, C. Delphy, H. Rose, V. Stolke, Mujeres ciencia y práctica política, Madrid, Ed. Debate, 1987
11. Isabel ALlende, op. cit., pàg. 379

Elena Botinas, Júlia Cabaleiro, Maria Àngels Duran, són membres del Centre d'Investigació Històrica de la Dona, depenent de la Universitat de Barcelona. En el VIA FORA ! núm 33, Volum IV, pàg. 28 van publicar l'article :"El pensament de la diferència sexual i la historiografia".

L'AFRICÀ: UNA IMATGE CREADA PEL MÓN OCCIDENTAL.

Ulrike Schuerkens

Poques vegades des de les pàgines de VIA FORA! hem tractat sobre el continent africà.

Avui ho fem tot reproduint un article de la revista quebequesa INTERCULTURE núm 116 en el qual l'autor, Ulrike Schuerkens analitza la imatge de l'africà creada pel món occidental, tot aprofundint en les tres concepcions bàsiques que hi han incidit: l'alemanya, la francesa i l'anglesa, fruit del pas colonitzador d'aquests tres estats.

L'article original és en francès.

A few times from the pages of VIA FORA! we have deal something connected with the Africa continent.

Today we do that reproducing an article from the Quebec magazine INTERCULTURE num 116 in which the author, Ulrike Schuerkens analyzes the Africa image created from the occidental world, deepening in the theree basic conceptions which have fall: the german, the french and the english ones, resulting of their colonizer step.

The original article is in french.

Tre malofte sur la paĝoj de VIA FORA! ni pritraktis ion rilate la afrikan kontinenton.

Nun ni faras tion per reprodukto de artikolo de la kebekia revuo INTERCULTURE n-ro 116 kie la aŭtoro Ulrike Schuerkens analizas la afrikan bildon kreitan de la okcidenta mondo, enprofundiĝinte en la bazaj konceptoj kiuj ĝin influis: la germana, la franca kaj la angla, rezulto de ilia koloniiga paso.

La origina artikolo estas en la franca.

INTRODUCCIÓ

La imatge de l'Àfrica i de l'africà creada per la colonització alemanya, francesa i anglesa, ha de ser, d'una banda, analitzada respecte al context històric i, de l'altra, respecte al seu caràcter específic.

El període colonial que va seguir els primers contactes entre africans i europeus es distingeix de les relacions anteriors per una aproximació basada en una concepció romàntica de l'africà, com aquelles del gentil salvatge o de l'estranger bàrbar (1). La finalitat no era tant la d'estudiar cultures diferents o descobrir territoris desconeguts, sinó d'utilitzar els coneixements adquirits a fi de desenvolupar el país i d'intensificar els contactes entre l'imperi colonial i la regió sota l'administració colonial.

L'interès es concentrà sobre la descripció de l'africà, sobre l'estudi de les seves actituds, de les seves idees i de les seves activitats. Aquesta recerca està considerada com indispensable per a la tasca de civilitzar aquestes poblacions. La descripció de l'africà començà a estar influenciada per una ideologia que justificava les diferències de les que els africans eren posseidors, comparant-los amb els

europeus, sobre un pla somàtic i cultural. La comprehensió de l'africà s'efectuava subratllant les seves principals característiques en relació a les dels europeus. Aquesta apreciació sobreentenia que l'individu o grup africà ocupava posicions d'estatus diferents en relació al grup que els avaluava i en particular a les diferents potències colonials.

La colonització, en tant que pràctica, definia institucions, mètodes d'ensenyament, conceptes ideològics i estils particulars d'administració per a l'Àfrica i l'africà. Parlar de la colonització africana, consisteix a evocar sobretot l'obra civilitzadora de l'Occident (alemany, francès, anglès). Els temes tractats son amplis: l'época de la colonització,des dels seus inicis fins a la independència, les tradicions d'administració locals, els experts en la presentació d'idees civilitzadores, filosofies elaborades per a ésser utilitzades, concretament, per les administracions colonials.

El discurs sobre l'Àfrica té probablement més valor com a signe de la puixança europea a l'Àfrica que com a discurs científic sobre aquest continent. Tanmateix, un sistema d'idees capaces de mantenir-se com a coneixement transmissible, ha de ser un cos de doctrines i pràctiques elaborades per investigadors, administradors i homes polítics durant diverses generacions.

La nostra intenció és identificar alguns aspectes d'aquest discurs, sigui alemany, francès o anglès; evidenciar la seva aplicació, la seva lògica interna, els punts comuns i les divergències en la comprensió de l'altre, de l'africà.

Donat que aquest fenomen particular de l'etno-història africana està poc estudiat en aquest article, ens em proposat d'extreure, abans, les característiques més destacades de les diferents aproximacions a l'africà i al seu desenvolupament, elaborades per les potències colonials.

LA CONCEPCIÓ ALEMANYA DE L'AFRICÀ.

La doctrina alemanya de la política envers les poblacions autòctones, a les regions colonitzades per l'Imperi alemany a finals del segle XIX i al començament d'aquest segle, pot ser descrita com una teoria i alhora, com una pràctica que posa l'accent sobre la diferència de les races. Bismark, canceller allemany sota Guillem II, insistia sobre la idea que la població negra només podria servir els interessos de la població blanca i que era impossible arribar a cultivar l'africà. El canceller alemany era defensor del govern aristocràtic del blancs (2). L'opinió de l'existència d'una raça dominant i d'una raça dominada s'hi expressa clarament.

Dernburg, qui al 1906 esdevingué Director del Reichskolonialamt, ofereix una altra idea sobre l'obra colonitzadora. Segons ell,

«La colonització és la valoració de la terra, dels seus recursos, de la flora i de la fauna i abans que res, de l'home en favor de l'economia de la nació colonitzadora; aquesta, en contrapartida, està obligada a donar la seva superior cultura, les seves nocions ètiques, els seus millors mètodes.»(3)

Ara bé, el compromís que pot extreure's d'aquestes paraules, no va trobar una resposta favorable prop del canceller. Al 1910, Dernburg es va sentir obligat a dimitir. Les seves idees, tingueren, tanmateix, una certa influència en l'activitat dels seus succesors.

Uns anys abans, al 1898, Giesebrecht (4), va publicar una obra aplegant

l'opinió d'una gran part de la gent coneixedora de l'Àfrica i els problemes plantejats per les relacions entre la població negra i blanca. Aquests documents de viatgers, colonitzadors, missioners i propietaris de plantacions, reflecteixen el discurs predominant en aquests medis: la certitud de la superioritat de la raça blanca sobre la negra i que, *mutatis mutandis*, les diferències reals o ideològiques eren respectades. Les relacions entre els dos grups estaven caracteritzades per l'obediència, àdhuc la subordinació de la població negra. L'obra educativa s'adreçava a una població que havia de ser tractada com «infants prou grans».

Al 1906, Schütze va publicar un article que portava el títol «Colors contra Blancs a l'Àfrica» (5). Es tractava d'una contribució teòrica amb el propòsit de servir, alhora, de guia pràctica per a les relacions entre les poblacions blanques i les poblacions negres. La citació que segueix resumeix aquest punt de vista que resultà molt estès a l'Alemanya de l'época, i que oferia a la seva política estrangera un marc teòric que sembla haver tingut una certa constància, si més no en allò que concerneix al desenvolupament de la població Africana:

«I si es designa l'espècie que ha pres la direcció més avançada del desenvolupament, i de la que nosaltres formem part, amb el nom Home (Homo Sapiens), el negre no és un home. Això significa que els desenvolupaments naturals propis del Blanc i del Negre són divergents; i l'home no aconseguirà mai arribar a una convergència.» (6)

La proposta de l'autor, per conseqüència, era que el Blanc havia de demostrar al Negre com podia utilitzar certs coneixements per a la seva manera de viure, per a la construcció de les seves llars, l'esbrossament dels seus camps, la seva salut, etc... Ara bé, Tot això era enfocat de cara a portar una vida al costat del blanc i sotmès a les seves ordres (7). L'autor afegia que el deure de la nació colonitzadora de desenvolupar el país, anava lligada amb el dret del Blanc d'exigir al Negre que cultivés la seva terra, que treballés per al seu benestar i, a canvi del avantatges rebuts dels Blancs, que treballés per a pagar els seus impostos o que els pagués amb espècies o amb diners.

Les solucions pràctiques que podien així deduir-se d'aquest discurs eren ensenyar al Negre els diferents treballs d'artesania, l'agricultura i la ramaderia adaptada al clima tropical, evitant una educació superior, que era considerada com un perill per a la població blanca: el Negre no havia d'obtenir una posició de poder respecte al Blanc a fi d'evitar que la població autòctona prengués el poder a les colònies (8). Les solucions proposades apuntaven així més a curt termini, tot insistint en la limitació natural d'un canvi, fos involuntari, fos dirigit.

LA CONCEPCIÓ FRANCESA DE L'AFRICÀ

A França, contràriament a d'altres països que hagin posseït colònies, i especialment Anglaterra, la idea de la colonització no es basava sobre un concepte únic, sinó «... sobre un sistema més ampli de prejudicis, de creences i costums mentals, lligats a la convicció molt profunda i gairebé unànimement compartida de l'evident primacia de la civilització europea – en realitat la única Civilització – respecte a les altres societats humanes.» (9)

La política colonial estava impregnada per les idees aportades per autors de diferents horitzons. Entre ells, Jules Harmand fou, sens dubte, aquell que més va influenciar la política francesa fins els anys quaranta. Considerat com el pare

fundador de la política d'associació practicada per França, deia:

« Tenim el deure de mantenir la nostra dominació sobre els nostres súbdits. Ella, sola, pot assegurar l'ordre, la providència, la puixança econòmica. Però cal que practiquem amb ells una Política d'Associació, implicant el respecte escrupulós dels seus costums, l'administració indirecta, la interrelació econòmica, el desenvolupament intel.lectual i técnic. Hi ha, en això una mena de contracte amb avantatges per a ambdues parts.» (10)

Aquesta concepció d'un administrador francès estava fonamentada sobre nocions morals:

«Encara que útil en els seus resultats, no produeix tots els seus efectes ni esdevé el millor de totes les estratègies, si no és potenciada per inspiracions d'ordre moral i per la convicció de que el conquerridor, a l'assumir la tutela de les poblacions, es fa càrrec alhora de les seves ànimes, de les seves necessitats intel.lectuals i dels seus sentiments atàvics, amb el propòsit de satisfer-les(...).» (11)

La política d'associació pretenia consolidar la solidaritat entre els diferents grups autòctons, d'una banda per a aprofitar-se'n, i d'una altra, per a servir les poblacions autòctones, fent-les participar de l'obra colonitzadora de França. (12)

Des dels anys vint, aquesta política fou criticada. Segons Doucet:

« La política d'associació és vaga i realista. Consisteix a conciliar i harmonitzar els interessos dels dos tipus humans presents, el colonitzador i el colonitzat; consisteix en el fons, a no tenir principis, a no considerar més que casos particulars, en poques paraules, a practicar l'oportunisme. I això no pot ser més ridícul.

Aquesta política del punt mig que és l'oportunisme, ha estat practicada des de sempre, especialment per França que ha sabut, en la majoria de les seves empreses exteriors, evitar tant l'excés d'autoritarisme com l'excés de sentimentalisme.» (13)

Ja que l'estreta cooperació entre la potència colonial i la població autòctona era considerada com a necessària i fins i tot obligatòria, havia de ser aconseguida, ja fos acceptant alguns elements de les institucions de la població local, ja fos introduint les institucions franceses o institucions àmpliament inspirades per models francesos al costat o en lloc de les institucions locals.

Tanmateix, aquestes institucions s'havien d'adaptar al marc ofert per la cultura de la població autòctona. Segons aquest punt de vista, la població autòctona, tot acceptant alguns valors culturals a través d'institucions particulars, començaria seguidament a cooperar més estretament amb els europeus.

Prenent Togo com exemple, els francesos es preguntaven ja, al 1921, si arribarien a un estadi en el que la colaboració entre la població europea i les poblacions autòctones els permetria, a aquests «...ascendir, sense abandonar llurs més respectables condicions, al nivell dels seus educadors europeus.» (14) La població que habitava al sud del territori era ja considerada de la següent manera: «...capaç de comprendre, de raonar assenyadament, i per conseqüent, la mentalitat ha evolucionat incontestablement.» (15)

Per tant França va començar a apel.lar els autòctons a fi que participessin en la gestió de l'administració local, tot consultant-los sobre les diferents mesures susceptibles d'interessar la seva vida quotidiana i el desenvolupament del país.(16) França va intentar així de guanyar-se aquells que considerava dignes d'estar associats a l'obra civilitzadora que ella volia dur a terme. El camí a seguir estava traçat:

«(...) la preocupació constant d'ajudar a l'evolució dels nostres administrats, en el seu ensinistrament gràcies a una legislació apropiada en les succesives etapes que, convenientment escalonades en el temps, els permetrà un dia accedir al nostre nivell.» (18)

Aquestes proposicions reflecteixen una concepció, pròpia de França, d'un canvi gradual que s'efectuava lentament alhora que integrava cada vegada més elements nous propis d'un model de civilització proposat per aquest país, a partir dels sistemes econòmics, polítics i socials de les poblacions autòctones. El desenvolupament econòmic era considerat com a part integrant d'un desenvolupament que incluïa les institucions polítiques i socials de les poblacions autòctones.

L'obra civilitzadora era, segons l'opinió francesa, possible des del moment en què la població autòctona aportava una colaboració constant i voluntària al canvi introduït. El personal autòcton empleat per l'administració colonial havia de mantenir un contacte constant amb la població local tot distingint-se d'ella pel seu nivell d'educació.

La política d'associació de França, que tenia per objectiu crear poc a poc costums i nocions acceptables pels sistemes socials de les poblacions locals, instaurant institucions semblants a les de la Metròpoli, va crear fets consumats. Les institucions i els poders dominats, enmig d'una àmplia fracció de l'élite local, després d'una quarantena d'anys d'aprofitament, ja no podien ser dirigides o fins i tot satisfetes més que amb gran destresa per França. D'ençà la independència d'aquests països de l'Àfrica francòfona,

França hi havia instaurat tota una herència econòmica, social i cultural que podia assegurar la continuïtat de la seva política estrangera.

LA CONCEPCIÓ ANGLESA DE L'AFRICÀ

El discurs d'Anglaterra sobre el Negre i els seus trets característics estava influenciat en gran part per Lord Lugard, administrador colonial i teòric de la colonització anglesa del segle vint. Lord Lugard considerava l'obra civilitzadora d'Anglaterra com un deure moral que Anglaterra havia de complir, amb l'objectiu de facilitar la participació de la societat africana dins la societat moderna com una comunitat posseïdoraa dels seus propis drets. Anglaterra estava així convençuda que l'Africà i l'Europeu eren diferents des del punt de vista cultural, però que no eren necessàriament desiguals. Donat que l'evolució i el progrés, eren considerats com lleis naturals, es demanava a l'administració colonial que utilitzés mètodes evolucionistes per a administrar les poblacions autòctones. Això, va exigir la realització d'estudis científics sobre les institucions i els costums d'aquestes mateixes poblacions. (19)

El canvi, segons Lugard, no podia fer-se més que a partir de les institucions de les societats autòctones i llurs estructures. Només aquestes podien indicar la direcció del desenvolupament a emprendre o de la sèrie d'ajusts necessaris per a les innovacions. (20) Com la civilització d'Occident, i en particular l'Anglesa, era considerada com un perill per a les institucions i els costums de les poblacions autòctones, l'Africà no havia d'assimilar més que allò que era considerat com el millor dins el conjunt de la cultura occidental. Ara bé, com l'adquisició de nous elements culturals semblava com un fet inevitable, el canvi, encara que fos gradual, s'havia de fer lentament. Només d'aquesta manera es podria considerar com a progrés en el sentit positiu del terme. (21) Els anglesos, insistien en la major part dels camps, com per exemple, l'administració local, la jurisdicció autòc-

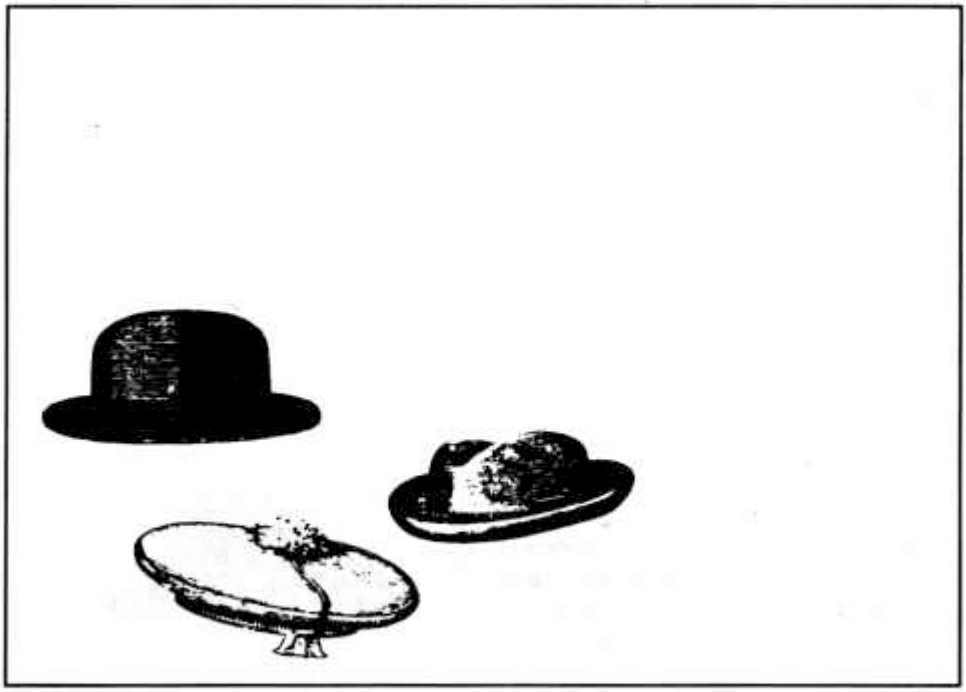

tona o els costums, en la necessitat de preservar aquestes institucions sense modificar més que aquelles que els calia un canvi, segons el mateix parer de la població autòctona. L'objectiu era no soscavar el codi ètic de la població autòctona, exposant-la brutalment als valors provinents de la civilització occidental.

Per a aconseguir aquests objectius, els Anglesos provaren de fer adoptar aquesta concepció de la colonització als sectors autòctons regnants i a una èlite formada a les escoles britàniques. Se'ls mostrava, per exemple, els avantatges d'utilitzar mètodes científics a l'agricultura, l'examen crític de pràctiques dolentes i la importància de l'educació a fi d'extendre el progrés social i cultural. (22)

Els trets característics atribuïts al Negre per l'opinió pública de començaments del segle vint es construïen al voltant del romanticisme anglès de l'época. El Negre era definit per característiques sobretot d'ordre afectiu: la impulsivitat, l'afecte, el bon humor o la intuició ben desenvolupada. Comparant aquests trets amb els dels europeus, els autors de l'época insistien sobre aquest punt: el Negre era poc aplicat, i encara menys, tenia poder de raonament. Podia imitar, però arribaria rarament a executar els seus projectes i ni tan sols a inventar-los. La concepció de l'esforç, segons els autors contemporanis, li havia estat trasmesa per l'Europeu. Tanmateix, l'Africà estava considerat com a apte per al treball manual i per a l'esforç mantingut, gràcies a una constitució física ben desenvolupada.

Lugard precisava:

«Li falta la capacitat d'organitzar, d'administrar, de supervisar als homes o fins i tot una empresa. Estima manifestar el seu poder, però fracassa al moment en el que li cal realitzar les seves responsabilitats.» (24)

Si es tenen en compte les diferents referències escrites sobre el països de l'Àfrica anglòfona, es constata que la concepció preponderant a principis de segle ha canviat a partir dels anys trenta. L'Africà era des d'aquest moment considerat com a capaç d'adaptar-se a «(...) aquesta cursa precipitada cap a la civilització d'Occident.» (25) Les estratègies d'adaptació que ell triaria – realitzant-se, segons l'opinió anglesa, sense pèrdua per a les institucions africanes – consistien, per exemple, en el fet que arribava a viure una part de la seva vida en una professió introduïda pel sistema colonial anglès i que quan es produïa una crisi, retornava als seus camps per a assegurar la seva subsistència. Aquesta apreciació del conflicte reflecteix, en particular, la concepció dualista del Anglesos: d'una banda, Occident i la modernitat, i, de l'altra, la societat autòctona i els seus costums. Tanmateix, cal subratllar aquí que aquesta possibilitat fou oberta per l'Africà durant aquests anys, precisament, de la història colonial. Aquesta tendència quasi estructural, no constituïa un capgirament de perspectiva, sino més aviat una adaptació a les possibilitats existents en el moment. Lugard mateix, havent viscut molt de temps a L'Àfrica, considerava que la introducció d'aquesta civilització anglesa no augmentava necessàriament la felicitat de les poblacions autòctones.

«Som potser una mica massa optimistes en considerar com cert que la introducció de la civilització ha de fer augmentar la felicitat dels autòctons de l'Àfrica. L'ascensió dels homes a un nivell més elevat d'intel.ligència, de domini de si mateixos i de responsabilitat, és un procés acompanyat de sofriment. (...) cal que provem de realitzar aquest procés de forma que vagi acompanyat del nombre més gran possible d'avantatges i del nombre més reduït possible d'inconvenients pels autòctons.» (26)

El 1935, es va constatar així que una gran part del temps d'un administrador polític estava consagrat a protegir la població autòctona dels perills de la civilització que ell mateix representava. Ens sembla que una gran part del discurs científic anglés roman encara avui influenciat pel caràcter dualista d'aquesta concepció britànica de L'Àfrica i l'Africà. Això explicaria la tendència dels anglesos d'insistir sobre els elements biològics i els factor psicològics de l'africà, que li permeten adaptar-se, canviar, o bé sobre aquells que semblen impedir un desenvolupament continu.

CONCLUSIÓ

Ens sembla que la presentació de les concepcions alemanya, francesa i anglesa de la noció sobre l'Africà permet deduir que aquesta noció ha fet possible, des de l'expansió colonial europea, la classificació de la humanitat en categories situades a nivells més o menys elevades. Aquesta distinció ens acosta a una representació de la desigualtat social com una desigualtat natural, afegint així una significació de casta. (27)

Tanmateix, persisteix el fet que per a l'Africà dels països colonitzats per França o Anglaterra, l'assimilació exigida per a adquirir els valors de la societat colonial era presentada com un progrés, com una adquisició de drets i de coneixements susceptibles de canviar el seu estatus social. Fins i tot un teòric com Lévi-Strauss, en demostrar que totes les civilitzacions són complexes i necessàries per al progrés de la humanitat (28) no feia més que restaurar la idea que les cultures històriques es divideixen en dos grups: aquelles considerades com progressives i universalistes, especialment les d'Occident, i aquelles del Tercer Món, considerades com primitives i particularistes.

Hem demostrat que les variacions nacionals existien en aquesta qüestió. (29)

El discurs que caracteritzava la colonització alemanya es fonamentava d'una forma evident sobre una distinció en funció de criteris biològics. L'aspecte psicològic i amb ell l'avaluació de les aptituds intel.lectuals, de les capacitats per a portar un cert tipus de vida social i econòmica, permetien seleccionar, mesurar i controlar el canvi.

La ideologia francesa basada en la idea d'una missió universal de civilitzar o d'educar el gènere humà per la cultura predominant de França, conduïa a la pràctica de l'associació amb els grups colonitzats, proposant-los el model francès com a model a seguir. Aquest procés implicava necessàriament la diferenciació dels individus i dels grups en funció del seu grau d'aptitud a l'hora d'acceptar les idees franceses i d'assimilar el conjunt de la cultura francesa.

Els models teòrics amb influència als països anglosaxons es recolzaven en la tradició del darwinisme social i en particular en l'inspirat per l'obra de H. Spencer. Allà trobem la constatació de les diferències entre els pobles i entre les cultures, però aquesta diferència cultural resta lligada a causes i efectes biològics.

Retornem al títol d'aquest número d'INTERCULTURE, el «Dret de Conquesta». Una definició d'aquest terme sembla imposar-se dins el context d'aquest article. En el marc del dret internacional, el mot dret és sovint reemplaçat pel d'ús o el de pràctica. Del fet de la inexistència actual d'una institució que pugui arrogarse el dret d'un poder executiu a un nivell internacional, els límits d'aquesta definició apareixen el moment que la sobeirania dels estats és sotmesa a judici.

El terme conquesta, encara que les enciclopèdies més reputades a França no el precisen, es defineix normalment d'aquesta manera:

«An effective conquest takes place when physical appropiation of territory (...) followed by «subjugation»(legal process of transferring title).» (30)

Ja al 1949, la Cort Internacional de Justícia de les Nacions Unides declarava la conquesta com il.legal. Tanmateix, més tard, diversos estats han ignorat aquest principi. Ara bé, la colonització com a fenomen històric s'explica per la conquesta. L'obra civilitzadora que va aparèixer després va diferenciar les societats segons fóssin considerades com «conquerides» o «a conquerir», o segons un altre criteri «civilitzades» o «a civilitzar». A més, les diferents poblacions eren classificades segons el seu grau de civilització. A la pràctica colonial, la cultura europea era considerada com la representant del grau superior de civilització. La civilització de les societats africanes era considerada com un deure dels països europeus. El «Dret de Conquesta» s'aplicava conseqüentment, sobretot al període efectiu de conquesta entre 1880 i 1910.

La missió civilitzadora realitzada segons aquests termes no es pot comprendre més que en el marc ideològic que acompanyava la colonització. Cap dret legítim que permetés conquerir d'altres continents no existia. Tanmateix, un consens general sobre la superioritat de la cultura europea justificava aquesta obra «civilitzadora». L'estructura del poder internacional, podia així ser utilitzada per a integrar les poblacions africanes, mitjançant pràctiques colonials, dins un sistema econòmic, polític i social d'ordre mundial.

El discurs sobre L'Àfrica i l'Africà, – fins i tot tenint en compte el fet que ha estat

estudiat aquí considerant únicament l'época colonial – permet avui encara, dividir el món segons un sistema de valors basant-se en un criteri de castes. Aquest caràcter de casta constitueix, si és mantingut com una estructura relativament estable, un element seriós d'estructuració i d'estabilització del sistema de poders internacional. Una aproximació crítica al discurs sobre l'africà, fins i tot tenint en consideració les variacions nacionals que mostren diferents concepcions de l'home i el desenvolupament, no pot negar que el sistema de valors introduït per la colonització, no permet únicament de comprendre un procés històric, sinó que, alhora, mostra una pràctica ideològica que caracteritza les relacions socials específiques a un nivell mundial.

NOTES

(1)- Cf. p. ex. BITTERLI-1976; COHEN-1981; WALVIN-1973.

(2)- Cf. von HAGEN-1923-178/180

(3)- Les traduccions han estat fetes per nosaltres. LION-1907-922/923 i seguents.

(4)- Cf. GIESEBRECHT, 1898.

(5)- «Farbe gegen Weiss: Die Eingeborenenfrage als Kempurkt userer Kolonialpolitik in Africa.» SHÜTZE-1906.

(6)- SCHÜTZE-1906-735.

(7)- SCHÜTZE-1906-738.

(8)- VON STENGEL-1920-193.

(9)- GIRARDET-1972-139

(10)- DESCHAMPS-1953-149

(11)- HARMAND-1910-158

(12)- HARMAND-1910-158

(13)- DOUCET-1926-48

(14)- FRANCE. TOGO-1922-6

(15)- FRANCE. TOGO-1922-6

(16)- FRANCE. TOGO-1922-72

(17)- FRANCE. TOGO-1922-73

(18)- FRANCE. TOGO-1922-73

(19)- LUGARD-1965-210

(20)- MAIR-1936-6/7.

(21)- METCALFE-1964-617

(22)- LUGARD-1965-210.

(23)- REPORT-1920/21-7/8.

(24)- LUGARD-1965-67/68.

(25)- REPORT-1933-36

(26)- LUGARD-1910-91.

(27)- Definim una casta com un grup social tancat. Donat que una casta es caracteritza nomalment per una especialització professional, l'aplicació d'aquesta noció en aquest context i, sobretot, en la divisió internacional del treball, ens sembla apropiada.

L'estatus d'un individu i d'un grup, i fins i tot d'una nació,és així determinat per fets relevants del passat. Per relació a d'altres grup, l'individu, el grup o la nació ocupen posicions desiguals en un plà vertical.

(28)- LEVI-STRAUSS-1961 i BALIBAR/WALLERSTEIN-1988.

(29)- Una gran part dels arguments has estat desenvolupats d'una forma més profunda, a una tesi que l'autor ha preparat a L'Escola d'Alts Estudis en Ciències Socials a París (França).

(30- Encyclopaedia Britannica-1985- vol.3-545.

Dr. Ulrike Schuerkens, és membre de la Fundació Franco-Brasilera, 7(L) Bd.Jourdan, 75014, Paris.

altrament

NEGRE ÉS NEGRE! BLANC ÉS BLANC? O, si aprenguéssim a mirar de costat en comptes de fitar-nos mútuament els ulls!

Pasquale COLICCHIO

Un article amé, escrit d'una manera que fins i tot podria semblar irònica, és el treball que us oferim a continuació. Un assaig crític i desmitificador al voltant del concepte de treball negre, de les seves característiques, incidència, importància, motivacions profundes... tot emmarcat en una anàlisi on forçosament hi és present el treball "blanc" ja que estan íntimament relacionats. Molt agradable de llegir, comença tot proposant-nos un joc i prometent-nos la seva solució pel final de la lectura.

Aquest treball ha estat traduït de la revista Alternatives Wallonnes, núm 82 (15 d'agost del 1992). L'original és en francès.

A pleasent article, written in a way can seems ironical, it's the work we offer you at follows. An critical essay and demythifyng around the concept of black work, its characteristics, incidences, importance and deep motivations... all setting in an analysis where necessarily is present the "White" work, so they are intimately relationed, so nice to read.

That work has been translated from the magazine Alternatives Wallonnes n. 82 (15 - 08 -1992)and it proposes a game promising the solution at the end of the reading matter.

Aŭ, se ni lernus oblikve anstataŭ reciproke rekte rigardi nin al la okuloj!

Distra artokolo, verkita kvazaŭ irinie, estas la tekston kiun ni proponas al vi sekve. Kritika kaj senmitiga eseo cirkaŭ la flankleĝa laboro, ĝiaj ecoj, influo, graveco, profundaj kaŭzoj... ĉio enkadre de analizo kie nepre ĉeestas la "laŭleĝa" laboro, ĉar ili estas intime enterrilataj.

Ĝi estas tre agrable legebla kaj komenciĝas kun propono de ludo kies solvon oni promesas je la fin.

Ĉi-tekston oni tradukis de la revuo "Alternatives Wallonnes n-ro 82 (15 -08- 1992), el la franca originalo.

ADVERTIMENT

Tot article que tracti un problema social hauria de precisar: «Atenció, això només és un aspecte del problema. Completeu la vostra informació amb els problemes connexes més amunt o més avall del tema tractat, i no oblideu el context econòmic, social i cultural en el qual és immers.»

Per entendre millor per què faig aquest

en llaç
full informatiu
Nº48/1992

ISSN 0214-6711 D.L. B-19.976/1981

Com ja us vam informar en el darrer FULL INFORMATIU, el Centre està obert tots els dies de l'any. L'estada d'uns amics del Quebec ens ha permès poder-ho fer, així com també ha possibilitat la realització d'una sèrie de treballs de manteniment endarrerits, entre els que cal destacar els voltants de la casa on ha estat tallada l'herba, així com desbrossats els marges i camins -podeu tenir-ne una demostració palpable en les fotografies que reproduïm.

Dins de l'activitat diguem-ne normal del Centre, durant el mes de desembre vam donar acollida a la Secció de Cultura del Centre Moral de Sant Martí de Provençals de Barcelona. També i dins d'aquest mateix mes va tenir lloc la trobada mensual d'ENLLAÇ en la que vam començar a debatre un tema d'autoformació: la crisi de la modernitat i la crisi de l'associacionisme, del qual us en fem cinc cèntims en el VIA FORA I núm 36 (tardor 1992), a la secció *Sota la pluma*.

HEMEROTECA

Durant aquest curs ens hem proposat desenvolupar l'hemeroteca. En aquest sentit, començarem a preparar un index de les publicacions que disposem en el nostre fons, les que hem deixat de rebre, les que rebem, les noves incorporacions... tot explicant les seves característiques tècniques, línia editorial, continguts habituals, etc...

Som concients que es tracta d'una feina de gran abast. Per aquest motiu us demanem que us plantejeu la possibilitat de poder-hi col.laborar. Només cal que ens truqueu. Estarem molt contents de poder-vos veure i treballar plegats.

Associació Cultural

Benvolgut amic i subscriptor,

el motiu d'aquestes quatre ratlles és el de comunicar-te que, després de mantenir durant tres anys el mateix preu de subscripció, ens veiem obligats a augmentar-lo.

Com recordaràs, en el VIA FORA! núm 25 vam estrenar nova portada a dues tintes i vam introduir canvis (nou tipus de lletra, introduccions en català, anglès i esperanto, augment primerament a 40 pàgines, per passar més tard a seixanta-quatre de promig,...). Durant aquest període han augmentat força les despeses d'edició i, sobretot, de tramesa. Tot plegat ens fa reconsiderar el seu preu i et comuniquem que el nou per a l'any 1993 serà de 1.200,-ptes pels quatre números que editarem.

Esperem que entenguis aquests motius així com que poguem continuar tenint el teu suport i ajut.

Una abraçada,

ENLLAÇ

Ripollet, gener del 1993

Apartat de correus 85, 08291 RIPOLLET (al Vallès Occidental) tels. 692 51 83 - 675 27 83 - 692 43 05

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

En/Na .....
Adreça ..... Telèfon .....
Població ..... Comarca .....

Em subscric a "VIA FORA!" (1.200,- pessetes/4 números)
☐ Vull rebre el nº de "VIA FORA!" (350,- pessetes)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (500,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.000,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.500,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (pessetes/trimestre)

Forma de pagament
Gir postal
Domiciliació bancària (preferentment Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona)
En efectiu (personalment)

data Signatura

en llaç
Associació Cultural

BUTLLETA DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms .....
Llibreta nº /c.c. nº ..... Caixa/banc .....
Agència ..... Adreça .....
Població ..... Comarca .....

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/ a la meva llibreta, atenguin, fins a nova ordre, el rebut que periòdicament els presentarà ENLLAÇ per al pagament de la meva col.laboració.

Data Signatura

advertiment, us proposo un petit joc:

CONSIGNA

Intenteu unir els nou punts del dibuix amb quatre rectes, sense aixecar el llapis... Persevereu... La solució, al final de l'article.

o o o

o o o

o o o

INTRODUCCIÓ

Parlar del treball negre és parlar d'un terme «genèric» que inclou una multitud de situacions, constrenyiments i motivacions que no són sempre econòmiques. Tanmateix, l'enquadrament del projector o l'aturada sobre la imatge que segueix no ens ha de fer perdre de vista que **el frau fiscal i l'enginyeria fiscal** són també uns mitjans per a arrodonir els ingressos i el poder adquisitiu. Aquestes dues «eines» o procediments són utilitzades sobretot, i gairebé exclusivament, per les empreses, les classes mitjanes i les professions liberals. Naturalment, el temps que empren, el treball que efectuen i la ciència que despleguen per evitar l'impost no el consideren «treball negre». Però l'impacte financer, l'impost així eludit (i que l'Estat els haurà de manllevar a ells mateixos; hi guanyen doncs per partida doble) haurà de ser amortitzat per aquells a qui aquest esport no és permès (és a dir els assalariats). Evidentment, aquests «esportistes» més blancs que blancs no perden cap ocasió d'amenitzar les seves vetllades mundanes amb l'"escàndol" del frau fiscal.

Aquest article no contempla el treball negre en termes de frau; l'aborda com a fet de societat que, segons sembla, es desenvolupa... (atzar o necessitat - intentarem veure-ho). Posarem l'accent sobretot sobre els que hi recorren: els treballadors en negre, i menys sobre els que n'ofereixen: patronal, particulars, etc.

INTENT DE DEFINICIÓ

El treball negre, en el seu sentit corrent, és el que realitza una persona per compte d'altri a canvi de remuneració. L'única diferència entre aquesta feina i el treball «regular», «legal», és que el diner posat d'aquesta forma en circulació no apareix ni en la declaració fiscal del treballador ni en la del comandatari, que hi recorre perquè el preu demanat és inferior al que es practica en el mercat regular. Per la banda del treballador, l'interès rau en què el diner guanyat és net d'imposts. Petit problema:

- ni el treballador ni el comandatari tenen les garanties que permeten un contracte o una adjudicació regulars;

- a nivell social i col.lectiu, cap de les dues parts contribueix als mecanismes de solidaritat que són l'impost i la seguretat social.

En aquest tipus de treball negre hi podem incloure:

- el treball de l'obrer especialitzat (manual) efectuat després de la jornada prestada a la fàbrica o a l'obra, al seu taller...;

- el treball de l'obrer no especialitzat («cangur», manobre, etc);

- el treball de l'estudiant per pagar el seus estudis o millorar la seva setmanada (renta-plats, restauració, «cangur»,etc);

- el treball dels artesans declarats.. però realitzat sense factura legal (durant o després de la jornada);

- el mateix per als autònoms;

- el treball del periodista, les produccions intel.lectuals remunerades però no declarades;

- els diners pagats de sota-mà per tancar els ulls davant tal o qual afer, l'abús de poder per treure'n algun profit;

- els viatges i altres profits en espècies per les mateixes raons;

- els ingressos produïts per la petita delinqüència i els guanys substancials que en treu el «ciutadà honrat modèlic mitjà» (1) comprant els productes de delictes que tanmateix condemna (però només quan n'és «víctima»);

- la producció realitzada a casa (productes del jardí o de ramaderia, dels propis talents culinaris, etc) de la qual es ven allò que excedeix les necessitats familiars;

- el treball de l'endevinaire i altres vidents;

- finalment, el treball de l'aturat o del subsidiat pertanyent a la majoria de les professions assenyalades.

El treball negre és prohibit per definició. Però totes les classes socials hi recorren, des del subsidiat al ministre, passant per tots els graons intermitjos. Fins i tot els qui tenen la missió de controlar-lo en fan ús a títol personal, fora de llur funció oficial - bé com prestatari, bé com beneficiari per millorar els seus ingressos. Tinc la temptació de dir que qui no n'hagi tastat mai llenci la primera pedra ! Ha esdevingut un «esport», una pràctica nacional, tant com el frau fiscal i l'enginyeria fiscal, amb una única diferència: que el treballador assalariat ho fa a petita escala.

Aquesta primera aproximació al treball negre es centrava en el que realitza un tercer, amb el guany financer com a mòbil d'ambdues parts. És punible perquè no és sotmès a les cotitzacions de la seguretat social i a l'impost.

Generalment es tenen en compte dues nocions per, teòricament, reprimir-lo: quan es tracta de treball comprès en el marc dels bescanvis comercials i serveis i, en certs casos, en absència de declaració prèvia a l'autoritat competent.

Em sembla inclassificable el treball negre efectuat per compte propi. És paradoxal però cert. Amb aquesta base nombrosos aturats, mals coneixedors dels dos volums de reglaments que els afecten, es veuen privats de subsidi d'atur per un periode de 4 a 26 setmanes (més devolució dels subsidis ja pagats). I això, senzillament per haver volgut millorar sensiblement llur confort i el de llur família, a casa. L'aturat ha de ser beneit o tenir els reglaments pel cap dels dits (i encara, en aquest cas, varia d'una regió a una altra, segons l'apreciació i la sensibilitat del director de l'ONEM).

N.B. Tot pot fer-se, sense deixar-se enxampar. Però de nou aquí cal assenyalar que, poc escolaritzats, els qui durant molt de temps no es van poder beneficiar de l'escola accessible «a tothom», tenen un handicap important: àdhuc de cara al treball negre són víctimes de discriminació.

ALTRES MOTIVACIONS PORTEN A ACCEPTAR EL TREBALL NEGRE.

1- Es tracta en primer lloc del que el treballador voldria poder declarar però que accepta perquè no té mitjà de trobar una feina declarada...

- És també el cas del contractat a mitja jornada però amb prestació (obligada i

forçada) a tres quarts de jornada o a temps complert, al qual el patró no vol regularitzar la situació, i que s'hi ha de sotmetre, altrament es contractaria una altra persona en el seu lloc (i com que la competència és forta...).

- És el cas de les hores suplementàries treballades a més de la jornada complerta, si no hom és «mal vist» i acomiadat a la primera ocasió.

- Igualment els períodes de «prova» prova-es proposada-es al moment de la contractació) no declarats i acceptats per poder ser... potser contractats en ferm.

- Finalment, per defugir qualsevol acusació de parcialitat, mencionem aquestes mateixes situacions però amb la complicitat d'ambdues parts en no declarar la totalitat o una part de la prestació.

2. Esmentem, d'altra banda, el treball negre acceptat per sentir-se útil, per obtenir un reconeixement, un paper social poc remunerat i on la motivació principal no és el guany.

- El cop de mà a la família propera o llunyana,

- o a una associació sense ànim de lucre, en alguna ocasió, a un club qualsevol.

3. Parlem del treball negre que hom està condemnat a realitzar de per vida perquè l'endeutament (2), la pensió alimentària que cal pagar, la fallida que hom ha patit no deixen el mínim per viure, àdhuc si hom tingués la sort de pescar una feina a temps complert relativament ben pagada.

4. Finalment, cal esmentar:

- El treball negre de qualsevol naturalesa efectuat per als amics o coneguts, el cop de mà gratuit sense reciprocitat per donar gust, per fer un favor, per ajudar, perquè hom hi té experiència o disposa de temps, etc.

- Aquestes mateixes feines fetes «gratuïtament», encara que a desgrat, per les quals hom espera rebre alguna contrapartida («endoll», recomanació per a un

 treball, promoció).

- La feina de qualsevol mena sense bescanvi financer esperant-ne o negociant-ne una reciprocitat (troc): «jo t'ajudo amb això i tu m'ajudaràs amb allò altre».

N.B. Tots el treballs que s'inscriuen en els bescanvis econòmics (3) (béns i serveis) realitzats pel compte de persones més enllà d'un cert grau de parentiu són punibles.

PETIT REPAS HISTÒRIC PER COMPRENDRE MILLOR EL QUE PASSA AVUI EN DIA

Treball i treball negre a través del temps

Al segle XVIII, abans de l'era industrial, les comunitats locals es feien càrrec i tenien cura dels seus bojos, malalts i vells, de la construcció de l'habitatge amb l'ajut mutu de la família, de la col.lectivitat. El treball, en aquest temps, era considerat com una activitat necessària per a assegurar-se les necessitats bàsiques i no era doncs altra cosa que una de les raons i condicions de l'existència (i no pas l'única). Els pagesos i artesans constituïen el 95% de la població i treballaven en mitjana 121 dies a l'any. Fer-ho en dies festius, que a l'època eren 84, era considerat un delicte greu.

Al segle XIX l'era i la revolució industrials passen per l'aplanador els treballadors de les zones rurals i creen una nova moral, una nova raó d'ésser, el treball, i un nou déu, el progrés tècnic. La revolució industrial, contràriament al que molta gent pensa, comença per allargar la jornada de treball, redueix el nombre de dies festius i posa el obrers a treballar set dies de cada setmana.

En menys d'un segle, el capitalisme neixent aconsegueix obligar una població acostumada al ritme natural de les estacions a la submissió al treball. Això no es va fer sense reticències. En efecte, passar d'una producció agrícola o artesanal - per satisfer les necessitats elementals del productor - a una producció (parcel.lada) per la producció, no era gens evident ni fàcil d'admetre per als treballadors de l'època.

El 1835, un economista anglès escrivia: «Fins i tot en els nostres dies, quan el sistema és perfectament organitzat i tot i que el treball hi és alleujat al màxim, és pràcticament impossible transformar després de l'edat de la pubertat la gent procedent d'ocupacions rurals o artesanals en bons obrers de fàbrica».

En certs casos el pares fins i tot refusaven d'enviar llurs fills a la fàbrica i els patrons d'aleshores van haver de recórrer als aprenents proporcionats per l'assistència pública.

Un patró de l'època diu: «Els pobres mai no treballaran més hores que no calgui per alimentar-se i satisfer les pròpies necessitats». I afegia: «Podriem dir sense por d'equivocar-nos que una reducció dels salaris fóra una benedicció per a la nació i no perjudicaria realment els pobres». De fet, aquest patró feia economia aplicada intuitiva consistent, en aquest cas, en reduir els salaris de forma que aquests no permetessin cobrir les necessitats bàsiques de la gent, per empènyer-los a treballar més.

Com sens dubte haureu endevinat, a l'època descrita ningú no pensava gaire en el treball negre; ja que el treball regular mateix provocava accessos d'urticària als pagesos i als artesans. Molt sàviament havien entès que el treball no era una fi per ell mateix (llurs necessitats i ambicions eren limitades). Sens dubte us haureu adonat també que no hi havia la fada publicitat per fer somniar; els únics

agents publicitaris de l'època eren els pregoners.

Actualment, menys de dos segles després, la set de puixança, la recerca del profit i la ideologia que hi va lligada han aconseguit de transformar el treball que hom detestava en una cosa reivindicada i sense la qual la majoria de gent pensa que no és res. De fet, al sistema dit capitalista li calia, per acumular molt capital, fer treballar molta gent; ha aconseguit fer del treball en comptes d'un valor d'ús (útil) un valor de bescanvi (pel diner que proporciona). Per sotmetre la població a aquesta ideologia va haver de crear necessitats, cada vegada més necessitats, fins a fabricar coses inútils, efímeres, amb el malbaratament organitzat i convertit en sistema econòmic. Tanmateix, en un passat no tant llunyà (anys 60), els valors defensats en les famílies eren: no malgastar, saber esperar quan hom desitja quelcom, les nocions d'utilitat, de solidesa..., el sentit de l'estalvi per procurar-se béns. En aquell temps, els avenços tècnics eren assimilables; eren d'escala i velocitat humanes. La integració dels més febles en la vida social es feia començant de baix de tot de l'escala dins l'empresa i, a poc a poc, el treballador aprenia al taller o anava a perfeccionar el seu saber al vespre.

El treball negre ja existia. Però, com que el treball regular era disponible a bastament (menys del 4% d'aturats, atur funcional, etc.), això no molestava gaire. Si hom «volia», no era difícil trobar treball. La prova és que, en aquell temps, el treball que els belgues no volien es donava als estrangers. Eren els Golden Sixties, el credo de la plena ocupació, el desenvolupament sense fi, la il.lusió de la felicitat per a tothom... I a crèdit per als més impacients (4). Era el consens global polític i social. Si no tothom era feliç era per accident i tot anava el millor possible en el millor dels móns...

TRENTA ANYS DESPRÉS, ELS COMPTES NO SURTEN... L'ESTAFADA SURT A LA LLUM

El patronat nacional (sucursals múltiples i locals del patronat internacional) ja no necessita tots els treballadors d'un país - i això és cert cada volta en més països - per produir els béns posats a disposició i oferts a la cobejança de l'únic mercat solvent: els treballadors actius (els altres són anestesiats per les drogues «dures o toves» (5)) els quals, provisionalment, disposen d'una feina (1/3 de la població mundial).

L'absència de control sobre els assumptes econòmics (que fins ara han determinat i organitzat els afers socials), el monopoli d'aquests assumptes econòmics i la seva orientació només pels accionaris de les empreses, el concurs passiu i actiu dels seus enllaços polítics i de vegades socials en l'organització dels Estats porten a una aberració. Mentre que el conjunt de les ciències, del saber (tècniques i tecnologies) i dels coneixements - patrimoni del conjunt dels treballadors - permetria alliberar del treball, reduir aquest temps de treball per al conjunt dels treballadors dels països dits desenvolupats i la seva duresa en els països del tercer món (6), l'elecció feta pel sistema econòmic en vigor des de fa menys de dos segles porta a imposar arreu les seves opcions polítiques i socials. Aquestes consisteixen en utilitzar la massa important dels que són despatxats o mai admesos al treball (selecció) per pesar sobre les condicions laborals dels qui encara treballen. Conclusió: absència total de la noció d'interès general. Poc importen les conseqüències, mentre l'essencial (el profit) sigui preservat.

VENDES A L'ENCANT PERMANENTS

En menys de 50 anys, les decisions que afecten l'activitat econòmica dels països (encara anomenats sobirans) passen d'un marc nacional a l'internacional. Les activitats són desplaçades pels detentors de capital (multinacionals, holdings,...) en funció dels avantatges que es fan «oferir» pels governs, els quals en canvi segueixen sent nacionals. Heus aquí uns encants generalitzats de *zonings* i altres avantatges o desgravaments fiscals. Heus aquí el ballet dels diplomàtics, ministres i burgmestres per tal de «vendre», a cops d'arguments temptadors, el seu *zoning*, la seva regió, el seu país - i el treballadors que hi viuen - a aquells que, tanmateix, cada vegada ofereixen menys contrapartides, ja que també a aquest nivell països i regions han entrat en competència.

Resultat: la generalització d'aquest sistema significa l'exportació a gran escala de la misèria social a cal veí. Qui té les

de guanyar és qui pot oferir la millor mercaderia: treballadors «flexibles», pau social obtinguda per xantatge o per persuasió, policia eficaç uniformada o de paisà, amb o sense gos, aviat exèrcit professional (més fiable que el de lleva), etc.

SISTEMA CUL-DE-SAC

Aquest sistema modernitza els aparells de producció per permetre conquerir «noves parts de mercat», la qual cosa significa en la majoria dels casos eliminar un competidor dins o fora del país.

A dins o a fora, el resultat és el mateix. Significa l'atur per als treballadors del competidor «liquidat» i, doncs, una reducció de la capacitat de consumir o comprar els productes de les empreses restants.

Dit d'una altra forma: per arribar a ser menys cares, més rendibles que la competència, les empreses es veuen condemnades a la carrera de la robòtica, de l'informàtica i altres esdruíxols acabats amb «tica», sinònims de racionalització, d'atur i d'exclusió. Els robots que substitueixen els homes relegats a l'atur són naturalment interessants perquè no es posen malalts. Però no consumeixen el que produeixen i redueixen el mercat solvent i doncs, a llarg termini, el nivell global d'ocupació.

A Bèlgica, el resultat és conegut. Malgrat una taxa de creixement mitjana i una important alça en els beneficis de les empreses que sobreviuen a aquesta guerra econòmica i tecnològica, el «bureau du plan», en les seves projeccions per al 1995, anuncia 500.000 aturats «oficials». Això significa, clarament i pràctica: 1.250.000 persones víctimes de l'atur o, altrament dit, el 50% dels qui cotitzen l'assegurança per desocupació exclosos dels «avantatges» del consum.

EXCLUSIÓ

A cada país dels dits desenvolupats - amb matisos poc rellevants - trobem la mateixa situació: exclusió dels més febles, la seva relegació a l'atur o a sistemes de subsidi que els procuren tot just el necessari per sobreviure biològicament.

Aquests exclosos tenen tanmateix una funció social i econòmica. Fan possible, per la massa important que constitueixen, donar feina i doncs accés al consum a les cada vegada més nombroses persones encarregades d'emmarcar-los, vigilar-los, tenir-ne cura o sancionar-los (treballadors socials, funcionaris del FOREM i altres ministeris del treball, treballadors de les caixes de l'atur, de les organitzacions sindicals, policia, magistrats, advocats, educadors, animadors, treballadors de tots els serveis «contenciosos», uxiers, serveis d'assessorament, de reinserció, hospitals, obres de caritat, asils, presons i tota mena de desintoxicadors són força sol.licitats).

És a dir, que donen feina a cada cop més persones i institucions finançades directament o indirecta per l'Estat o la seguretat social. Aquests exclosos (deixant de banda que creen o estabilitzen milers de llocs de treball per als qui «se n'ocupen») no constitueixen però el mercat solvent que cal a les empreses (els subsidis i indemnitzacions per acomiadament són massa baixos) per estabilitzar-hi els llocs de treball. A la llarga, doncs, hauran de fer nous acomiadaments o racionalitzar.

Aquest sistema, aquest cercle viciós, acaba portant a un atzucac no mancat de greus riscs. **L'Estat és impotent**, endeutat fins el coll. Comminat (7) a reduir al seu dèficit ha hagut d'escollir entre dos mals: consentir les despeses socials per mante-

nir l'olla tapada a una pressió acceptable o respondre a les exigències del món financer. La seva tria ha estat la de costum: escoltar la patronal tot mantenint la fòrmula de socialitzar les pèrdues i privatitzar els beneficis. És a dir, garantir, en nom de l'"interès col.lectiu", el nivell de benfici i rendabilitat (8) de les empreses «nacionals».

Si hom pregunta a una patró «social local» (9), respondrà de bona fe que no hi pot fer res... que està pres en un sistema... Es tracta doncs d'un sistema anònim, boig i irresponsable que no cerca res més que la pròpia felicitat, sense importar-li un borrall què li passa a la majoria (10). Cal reconèixer que al nivell sindical (és a dir, els treballadors i els seus representants), a més dels discursos, s'haurien pogut i es poden encara prendre una mica més d'iniciatives concretes per tal d'oposar-s'hi. Jo diria com Bernard Tapie (que la sap llarga, en matèria d'empreses i frau) referint-se al seu avi, antic militant sindical. Quan li van preguntar el 1984 si lamentava alguna cosa dels seus vint anys, va respondre: «El meu avi no deu estar orgullós de mi, ell estava disposat a defensar el seu ideal a costa de la seva vida». El seu avi no deu ser l'únic a bellugar-se dins la tomba, deu haver-hi molta animació en els cementiris on reposen els militants sindicals i polítics que creien i que van lluitar per les seves idees, un món més just i millor per a tots.

EL FUTUR DEL SISTEMA?

Autoasfixia del sistema

La necessitat de reduir les despeses de producció (per tal d'ésser sempre més competititus) ha portat ja una reducció del nombre d'empreses i, per tant, del nombre de treballadors que cotitzen. Això redueix per tant les entrades financeres de l'Estat en moment en què aquest té cada cop més necessitat de liquidacions per indemnitzar aturats, discapacitats i les desenes de milers d'ocupacions dels "enquadradors" de les disfuncions induïdes pel sacrifici d'una generació de joves.

Hom pot considerar que el que hem conegut fins ara no era sinó el començament (11). **Les veritables dificultats econòmiques i socials arribaran només per a l'Estat (és a dir, per a tots).** Les despeses esdevindran més pesades, la inflació perilla d'augmentar i, a escala mundial, el conjunt de mercats solvents es reduiran. No es pot fins i tot en el conjunt dels països industrialitzats, empobrir durant molt de temps una part important de la població excloent-la de l'accés al treball sense pagar-ne les conseqüències (idem per al Tercer Món).

Marges de maniobra dels estats, països, polítics i de les organitzacions sindicals?

Hem constatat que l'evolució tècnica no és dominable en un sistema competitiu i mundialitzat (només cal que un país o una regió innovi perquè, sota pena de desaparèixer de la cursa, les altres empreses s'haguin d'adaptar. La regla és sobreviure o morir.

Dins aquest context, és il.lusori dependre d'un sol país, d'un sol Estat que pugui modificar el que sigui en aquest joc competitiu.

Ni un estat, ni les empreses implantades no poden desviar aquesta evolució. No són sinó rodatges que s'arrosseguen l'un a l'altre: és una màquina que ningú dirigeix ni controla. La raó de tot això és simple: no existeix un veritable contrapoder(12) mundial capaç de poder orientar i eventualment parar aquest procés.

És una galera sense capità en la qual només cal que un sol remer doni un cop de rem cap a un sentit i ja el conjunt de remers es senten obligats a remar en el mateix sentit. L'únic estímul que serveix d'arrancada al remer inicial i que orienta el cap de la galera és la recerca del guany.

Per a Bèlgica, com en altres llocs d'Europa

A cada país, els partits polítics proven d'aplicar receptes per a millorar la posició concurrent del "seu país", i esperen, com a mínim ho fan creure, sortir aviat o tard de la crisi econòmica. No diran el contrari perquè si ho fessin, haurien de reconèixer que els problemes als quals s'enfronten són insolubles. Així doncs, haurien de reconèixer també i confesar que no estan només en crisi sinó també en un procés de descomposició que afecta tots els països. El món sencer ha entrat en una fase crítica. És el model de desenvolupament imposat pel sistema capitalista que toca els seus límits.

Dins aquest quadre, els partits polítics nacionals, siguin d'esquerra o de dreta, tenen un marge de maniobra feble, de l'ordre de zero coma alguna cosa per cent de producte nacional brut (al domini social -convencions col.lectives- s'administra del 0,18 i 0,25% per als grups anomenats de risc).

Per tant, malgrat això, el discurs dominant és el de restaurar la "nostra competitivitat" en el mercat mundial. La conseqüència lògica d'aquest discurs és :"les economies d'avui permetran les inversions de demà i crearan els llocs de treball de demà passat". Tot esperant, malgrat el cinturó estret fins al darrer forat per als aturats i les discapacitats cada cop més nombrosos, el lloc de treball promés, és per a la setmana dels quatre dijous. Com sor Anna, no veuen venir res, a part dels uxiers.

A tots els graons del nostre sistema social, cada "corporació", cada grup utilitza el seu millor temps a defensar els seus interessos personals i a bastir barreres per a preservar els seus drets adquirits (en detriment de qui?, com?).

I tot això, aparentment sense qüestionar-se sobre el per què d'aquestes adquisicions ni sobre el fet de saber per què "hom" ha deixat "guanyar" uns privilegis, quin paper, quina contrapartida es-

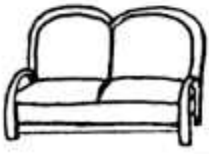

pera el sistema com a retorn i quines influències tindran aquestes adquisicions sobre els més febles. Aportació de forces, diran alguns: és clar! Control dels punts sensibles de l'economia tot creant uns privilegis, diran uns altres! La realitat és de fet la unió d'aquests dos punts. Això esdevé "bastions", "fortaleses" buides de sentit col.lectiu.

A nivell sindical

Concretament, "animar" després de deu anys els exclosos, -aturats i ara discapacitats-, costejar els seus problemes, escoltar -amb els seus mots de vegades senzills- el seu desordre, el seu desesper, el seu malestar, les seves "malalties". El veure la seva autodestrucció -lenta o ràpida-, constatar la influència dels sistemes imaginats pel "sistema" per intentar d'amagar la injustícia, em revolta.

A la vida, cal triar. I no fer res quan es costeja la misèria social, contentar-se d'administar-la, no dir res, perquè això ultrapassa la capacitat de reacció d'un sol individu, d'una sola organització, no és una excusa admissible.

Veure aquests rebutjats passar de la presó al CPAS i del CPAS a la presó, veure'ls usar, doncs, quan les seves legítimes esperances són desenganyades, unes úniques portes de sortida que no els són tancades, veure'ls autodestruir-se, tornar la seva rancúnia contra ells mateixos, contra els seus fills o el seu conjunt, esdevé per a mi intolerable.

Des de fa alguns anys, les organitzacions sindicals mostren una prudència que no és el signe d'un traumatisme profund, sinó d'una malaltia crònica. El concepte en vigor és el del "sindicalisme del possible".

Cal reconèixer que els anys de Martens, molt liberals, no han estat del tot un descans i que els convenis interprofessionals no són signats de nou fins passats tres anys. De moment, "hom" limita els danys. "Hom" reivindica la llibertat de negociar per als treballadors actius i la presència sindical a la PME (Petita i Mitjana Empresa). Però què passa amb els exclosos del món del treball? Fa molt poc, el moviment sindical, afeblit a tal punt, ha hagut d'acceptar a contracor l'exclusió dels aturats a temps parcial, des que el temps parcial és imposat per cada cop més empresaris.

L'única solidaritat que subsisteix encara és la practicada mitjançant la seguretat social (de la qual la major part dels afiliats no en coneix l'origen ni el sentit). Altres solidaritats? Encara s'han d'inventar. S'està molt lluny de les vagues portades pels vidriers de Charleroi el 1884 (dos anys abans de les revoltes sagnants originades pels progressos tècnics imposats per la patronal de l'època) per aconseguir el treball "a dos per un": és a dir, que els treballadors consentien a veure el seu salari reduït a la meitat per evitar l'atur als seus companys de treball.

SOLUCIONS?

El treball submergit tractat a l'inici d'aquest article, fora d'aquells que hi tenen recursos per a posseir més i més ràpid, posa en evidència que les necessitats bàsiques no estan cobertes per a tothom. D'altra banda, sembla ser que unes persones, malgrat la prohibició formal, continuen no obtant a tenir relacions de convidats, continuen practicant l'ajut mutu i l'intercanvi no comercial.

Es tracta, per arribar a "una altra economia", d'encoratjar l'eclosió de moviments de contestació d'aquest "model": els moviments d'educació permanent, l'ensenyament, les organitzacions sindi-

cals i els militants dels partits politics que encara no es troben implicats dins del sistema, hi poden concòrrer. Tots aquests indrets, dins del marc d'una educació permanent ben entesa, poden, si ho volen, desenvolupar en els seus membres o usuaris l'anàlisi, una millor comprensió, i des de llavors descobrir tots junts com domesticar les seves ambicions, com limitar el frenesí de l'ambient consumista i imaginar solucions per tal que tots tinguin accés al necessari, a l'indispensable.

L'home no es ressent en efecte de les frustracions, sinó en relació a allò que les condicions de la seva vida li permeten d'esperar raonablement i que no arriba a obtenir.

"Que una casa sigui gran o petita, en tant que les cases del voltant tenen la mateixa grandària, satisfà a tot aquell qui, socialment, es demana un habitacle. Però si un palau es construeix al seu costat, i vet aquí que la petita casa es marceix per a ser res més que una cabana..." (13).

He intentat en aquest article definir alguns aspectes d'aquests problemes. M'he perdut en les meves lectures. Se'ns dubte, aquest article peca per les seves contradiccions, imprecisions... Però m'he permés el temps de reflexionar i he constatat amb plaer que no sóc l'únic a plantejarme un munt de qüestions que alguns qualifiquen de metafísiques, filosòfiques o utòpiques.

Com altres autors, somnio i constato que "aquest sistema" esdevé cada cop menys humà i tolerable (14). Són possibles dues vies de sortida. L'una positiva (ara que coneixem una mica millor els efectes d'aquest sistema, encara tenim menys excuses que abans per a no combatreles): intentar tots junts de sortir-ne i definir el que sembla essencial, urgent i indispensable. L'altre és continuar sent

 col.lectivament víctimes permanents.

Des de fa 30 anys, teòrics i observadors els assumptes socials dieun i escriuen invariablement que l'única via de sortida d'aquest sistema és de tipus feixista, cosa que jo no m'atreviria a qualificar d'aquesta manera (Alain Touraine, Jacques Attali i François Partant...) A tots aquells que s'anomenen progressistes per aconseguir els mitjans necessaris als seus propòsits.

El que semblaria essencial, en tot cas, fora:

1- Partir de les necessitats de la gent de tal manera que un dels objectius -no trobat actualment- sigui aconseguit en el futur, és a dir, la satisfacció de les necessitats primàries de tots **pels drets garantits de tots** (salut, habitatge, condicions de vida). No pas el luxe, sinó almenys el que és indispensable per a viure. No és revolucionari, és humà!

2- Redescobrir i tornar a posar en marxa la vida a un nivell local, redescobrir -fora de l'únic circuït comercial (pagues, t'ho emportes)- les complementarietats, l'intercanvi de serveis i de coneixences, del saber fer, no desagrada a aquells que en fan comerç (16), per tal de reemprendre de mica en mica, el control dels nostres sabers i habilitats col.lectives (on s'hi inclouen els de l'oci i els de la cultura).

3- Caldrà participar per tal de poder concretar molt millor el que ara s'anomena una utopia. Això també en un altre lloc és utopia (ja que cada cop menys n'és el cas). Però per a guarir-nos de "la malaltia del sistema", caldrà que tots junts ens inventem els "medicaments", els remeis. Prendre medicaments, tot i que tenir cura d'un mateix no és sempre indolor i agradable, en un primer moment. Hom està content quan constata que s'està en via de curació i que desenvolupa els anticossos que protegeixen, immunitzen i reforcen.

SOLUCIÓ DEL JOC DE L'INICI DE L'ARTICLE

Per tal d'arribar a una altra economia, i a un altre sistema

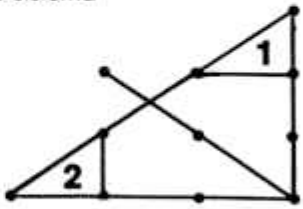

1 i 2: espais a inventar i a ocupar per a sortir del sistema.

- Retrocedir,

- replantejar-se les "certeses",

- canviar els costums, canviar les regles del joc,

- canviar les lleis.

Els nou punts de l'esquema de sortida simbolitzen la societat i les seves regles. Unir aquests nou punts sense aixecar el llapis (sense aixecar el cap, sense retrocedir, en el quadre de la nostra societat amb les seves normes, costums, les seves adquisicions i privilegis) és impossible.

És perquè cal sortir d'aquest sistema que és encorsetador, cal sortir del "quadre de referència" i imaginar altres solucions.

Altrament dit, és impossible canviar un sistema si, individualment i col.lectiva, no canviem la nostra manera de veure, de pensar i de comportar-nos. El moviment obrer ho ha fet en el passat. Va donar els mitjans per a concretar allò que a l'època era considerat com una utopia, com un

somni. És a nosaltres que ens cal perpetuar aquesta tradició i de donar-nos, com ells, col.lectivament, els mitjans per a fer-ho. Es tracta de:

- Reconciliar-nos, reconsiderar objectivament la nostra història, els nostres sistemes de valors i d'extreure'n allò que tenen de millor, per tal de fer front als problemes actuals, sota pena de desaparèixer físicament o de ser totalment esclavitzats.

- Construir altres relacions socials.

- Escoltar i encoratjar els nous terrenys de lluita, per tal de construir una economia basada en les veritables necessitats dels homes.

- Oposar al concepte de sindicalisme del possible, com a mínim el sindicalisme del necessari, de l'indispensable. No haver-ho fet ens condemna ja, seguit de les no assistències col.lectives a persones en perill, a la instal.lació d'un "apartheid" que ens privarà a tots un dia del qualitatiu.

Quan s'usa un programa o una organització, s'usa també la generalització que els ha portat sobre les seves espatlles, la renovació del moviment és fet per la joventut, lliure de tota responsabilitat pel passat (17).

DEIXO, COM A CONCLUSIÓ, LA PA-RAULA A JACQUES ATTALI

En ciències humanes, en política, en economia, vet aquí que avui per tot arreu sembla regnar la mentida.

Cada capella consagra l'essencial de la seva energia a mentir.

Mentir és necessari per a l'afirmació de les diferències amb els altres quan en realitat es té cada cop més por de ser idèntic a l'altre, de que no existeixi mai més cap diferència, és a dir, la mentida creadora d'una artificial varietat.

De tant mentir en les ciències, de no ser desconsiderat per haver-ho fet, s'acaba perdent el sentit del veritable per tal de sostenir no importa què... a no ser res més que propagandistes transformats en investigadors, en teòrics del fals.

De tant mentir en política, es veu els militants perdre les seves il.lusions, els models de societat esdevenir malsons... i deixar insensiblement el lloc a l'única institució política compatible amb la durabilitat de la mentida, la dictadura.

De tant mentir en economia, de tant mentir als consumidors, s'acaba per donar-los el gust a d'altres mercaderies de somni: més eficaces, més dures, d'altres drogues...

Cal tenir el coratge de dir que una teoria

social s'ha de construir, ni contra ni per als actuals pensaments totals, sinó al costat d'ells, serenament, utilitzant-ne alguna de les aportacions de cadascuna d'elles, com a eines enmig d'altres del saber, girades contra aquells que n'han fet els fusells de les seves mentides.

Cal tenir el coratge de dir que la competició, la jerarquia, la desigualtat,les mercaderies, no substituiran mai, com a suport d'existència i comunicació, les relacions reals entre els homes... cap a un món sense violència on les estructures que fonamenten encara les seves pobres realitats sobre la mentida, esdevindran insignificants, inútils i oblidades. (18)

NOTES:

(1)- Veure sobre aquest tema: *"El bo, la bèstia i el dolent"*, Alternatives Vallònes nº 81 del 15 de juny del 1992.

(2)- Per aquells a qui l'escola "democràtica" i l'educació sempre "permanent" no ha permés de comprendre les normes i límits del nostre tipus de societat.

(3)- Constitució de monopolis de fet per algunes "corporacions" o professions. La selecció s'efectua no només a través de l'escola, sinó també a través de "l'accés a la professió" per a "protegir els consumidors" (la qual cosa és lloable). En alguns casos és el *numerus clausus* quasibé mai canviats (notaris, farmacèutics...) L'accés a la professió, en l'interès dels consumidors és realitzat per la cambra sindical d'oficis i negocis. (És així des de fa temps com les mesures preveient de permetre als aturats d'instal.lar-se com a independents, exclouen un gran nombre de sectors).

(4)- Les organitzacions sindicals, en els seus inicis, es van batre contra el truck sistema que consistia a fer gastar el salari guanyat, a les empreses, habitatges, etc.. controlats per la mateixa empresa (circuit econòmic molt curt). Aquest sistema era clar. Actualment, és més llarg, menys visible, però el resultat retorna al mateix. Els japonesos l'han millorat: es neix a l'empresa, s'hi fa esport, s'hi casa i s'és enterrat per l'empresa.

(5)- Tranquilitzants, psicologia, psiquiatria, presons, lliçons a l'escola, qualificació, esport (2 cadenes especilaitzades, signatures JT, etc.), espera per trobar un lloc de treball, publicitat, jocs, esperances de guanyar la loto, la loteria nacional, al súbito, presto, jocker, als"concursos", a les quinieles i altres a inventar per a escapar a la mediocritat de l'existència, a l'absència de veritables relacions entre la gent, de veritables projectes per a fer front a les necessitats "de base". I una necessitat essencial de base és crear les condicions necessàries per a viure tots junts sense por i en el respecte de les veritables diferències degudes a les cultures, a les històries, als costums diferents.

(6)- I de fer front a la fam, a les malalties i sequeres de les quals són víctimes aquestes poblacions.

(7)- Per les autoritats supranacionals: OCDE, CEE, FMI...

(8)- Tant havia estat restaurada la seva rendabilitat a Bèlgica que l'Estat, posat a l'aguait per les organitzacions sindicals, ha hagut de cridar a l'ordre (ministeri de finances) les empreses que, malgrat els seus beneficis en alça, pagaven sempre tan pocs impostos.

(9)- Espècie en via d'extinció definitiva.

(10)- Cal 100 pobres per a fer un ric. La FGTB ha fet campanya amb Debunne amb el lema "els pobres menys pobres, els rics menys rics".

(11)- La safata de resistència comença a ser servida: tiquet moderador augmentat, llicències en l'ensenyament, 192 mil milions per a la seguretat social, exclusió d'aturats, modificació de l'edat de pre-pensió... un Val Duchesse II sense els liberals.

(12)- Les organitzacions sindicals supranacionals que són la CES i la CIBL limiten el seu paper a ser oficines d'estudis que produeixen notes, recomanacions... i poques accions. Debunne, president del CES havia intentat de concretar una aturada a nivell europeu però sense arribar-hi.

(13)- Karl MARX, "Treball assalariat i capital".

(14)- Invito a aquells que això no els priva de somniar, tot i estar amb els peus a terra, a llegir els dos llibres escrits per Max Delespesse (Editions Alternatives Wallonnes), ressenyats a la bibliografia.

(15)- Una de les pistes pot ser el que es descriu a la vida boja dels països, d'altres pistes complementàries es troben a GRAMSTELD, André GORZ, François PARTANT.

(16)- I a aquells que qualifiquen de treball submergit les feines fetes per a un mateix durant l'atur fins i tot gratuïtament per als veïns, o bé dins el marc d'intercanvi i d'ajut mutu.

(17)- Lleó TROTSKY, el programa de transició capítol XX.

(18)- Nouvel Observateur, març 1980.

BIBLIOGRAFIA:

- *La fin du développement, naissance d'une alternative*, François PARTANT, MASPERO, cahiers libres 373, 1982.

- *Le systéme social-essai de théorie générale*, Henry Jeanne, Editions de l'Institut de Sociologie de l'ULB, 1968.

- *Le capital et le développement économique, quel financement pour une stratégie insdustrielle régionale?*, FAR 1977.

-*Du contrôle ovrier à l'autogestion*, actes del col.loqui de Pont-à-Lesse, FAR 1972 (Pàgs. 58 a 63 *André GENOT*).

- *On ne change pas la societé par décret*, Michel CROIZER -*Edition GRASSET, 1980.*

- L'Italie de Mussolini, Max GALLO - MARABOUT U109.

- *Les causes du déclin Wallon*, Michel QUEVIT - Editions ouvrières 1978.

- *Pour un sydicalisme transformateur et createur*, CMB inform nº 18/1976

. *Le capitalisme contre la démocratie*, CMB 1977.

. *Un monde malade*, CMB 1975.

- *L'après socialisme ou libérer le gauche des ideologies mortes*, Alain TOURAINE - Editions GRASSET, 1980.

- Spécial centenaire du POB, Cahiers MARXISTES nº 131/132, 1985.

-*1986 - La révolte des damnés de la terre*, ASBL "Le progrés". 19486.

- *Hâter l'avenir, socialisme et démocratie*, Edition Les Sameurs, 1969.

- *Pour sortir du chômage: les ateliers conviviaux*, AW, 15 abril 1984, nº 20.

- *Milénarisme et utopie, plaidoyer pour le néo-socialisme*, Max DELESPESSE, Collection TOUDI, 1985.

- *La vie très folle des pays wallons*, Max DELESPESSE, Collection "*Que sais-je*" - PUF?

- *Qu'est-ce qu'une société juste?*, Philippe VAN PARIJS - Seuil, 1991.

- *Initiation à l'anthropologie*, Clyde KLUCKHON, Edition Charles DESARTS, 1966.

- *Les nouvelles charités*, Revue d'action socialke nº 6/1988.

- *Le CPAS: de la loi de 1976 à la réalité sur le terrain*,Revue d'action sociale nº3, juin 1992.

- Revue Psychologies nº 99 i 100.

-*Lettre à una maîtresse d'école* - Barbiana, Edition Mercure de France/en direct, 1975.

- *L'enfant et la raison d'état*, Philippe MEYER.

- Nouvel Observateur Mars 1980 -Jacque ATTALI *Ecologe de la vérité.*

Pasquale Colicchio.

CRISI DE LA MODERNITAT *VERSUS* CRISI DE L'ASSOCIACIONISME

Possiblement a primer cop d'ull us pot semblar estrany que la gent d'ENLLAÇ tractem aquest tema.

Tanmateix, si recordeu l'editorial del VIA FORA!núm 34, l'entrevista a l'Àngel Castiñeira del núm 35, i els diferents treballs que sobre el voluntarisme i el treball voluntari hem anat publicant en aquests darrers anys, estarem d'acord en què el tema de la post-modernitat, ja sigui anomenant-la o no, ja sigui per activa o per passiva, ha estat present, principalment pel que fa a la seva relació amb la tradició associativa de Catalunya, la història més recent, i l'impàs actual.

Com ja sabeu, els articles que publiquem en aquesta secció són treballs que el grup subscriu en la seva totalitat i la majoria de les vegades -com en aquest cas- és fruit d'una discussió prèvia realitzada per tots nosaltres.

Conscients que això és una primera entrega, us l'oferim amb la voluntat d'iniciar un debat que ens agradaria fos més profund i més compartit.

Possibily at first could be extrange that the people of ENLLAÇ deals that theme.

However, if you remind the editorial of VIA FORA! nº 34, the meeting wiht Angel Castiñeira in the nº 35, and the diferent works about the voluntarism and the voluntari work we have been publishing in that last years, we'll be agree in that the theme of post-modernity, naming it or not, in an active or pasive way, it has been present, mainly to its concern with Catalan associative tradition, the most recent history and the present impasse.

As you know, the articles we use to publish in this section are themes totally subscribed by the group and most of the times -like in this case- are the result of a previous discussion made by all of us.

We are conscions that it is a firts delivery, we offer it to you whishing to begin a debate that we would like was deeper and sharer.

Eble unuavide povas ŝajni al vi strange ke la homoj de "Enllaç" traktas ĉi-temon. Tamen, se vi memoras la ĉefartikolon de VIA FORA! n-ro 34; la intervjuon al Angel Castiñeira en n-ro 35 kaj la diversajn artikolojn, kiujn pri la volonteco kaj la volontula laboro ni publikigis dum la lastaj jaroj, ni interkonsentos ke la post-modernisma temo, menciata aŭ ne, ĉu aktive cu pasive, ĉeestis ĉefe rilate al la asocia tradicio en Katalunio, en la plej ĵusa historio kaj en la nuna stagno.

Kiel vi scias, la artikoloj kiujn ni publikigas en ĉi-tiu sekcio, estas skribaĵoj pri kiuj nia grupo entute konsentas kaj plej ofte-kiel ĉi-kaze-estas rezulto de antaŭdiskuto inter ni ĉiuj.

Konsciaj ke tio estas la unua ĉi-tema teksto, ni proponas ĝin al vi kun la volo ekigi debaton, kiun ni dezirus ke gi fariĝu pli profunda kaj partoprenata.

En l'editorial del número trenta-quatre de VIA FORA!! suggeríem un nou punt de vista de cara a l'anàlisi de la crisi de l'associacionisme, tot emmarcant-la dins la crisi general de la modernitat.

Així, dèiem que «una línia d'anàlisi pot consistir en situar l'associacionisme dins

el marc dels valors que l'han potenciat i alimentat durant un segle llarg» i, posteriorment, que «els valors moderns, conscientment o inconscient, individualment o col.lectiva, perden credibilitat». La conseqüència era clara: «cal preguntar-nos si l'associacionisme i els valors en què es recolza tenen avui en dia el seu lloc i la seva raó de ser [...] o, en tot cas, quin paper poden fer i en funció de què».

Doncs bé, en el seu dia vam recollir aquesta proposta (o, més aviat, autoproposta) i vam iniciar un estudi-debat, l'estat actual del qual queda reflectit, en certa manera, en el següent document.

Cal prevenir al possible lector-a que no es tracta d'un tractat sobre la crisi de la modernitat (sobre aquest tema ja hi ha força literatura, i al final de l'article en donem unes quantes referències), sinó més aviat d'una ràpida panoràmica sobre els paradigmes mentals col.lectius i sobre la crisi de la modernitat i les seves conseqüències. No serà sobrer, tampoc, recordar que aquest document és una fita/resum a partir de la qual poder prosseguir l'estudi-debat i analitzar més concretament la crisi de l'associacionisme.

ELS PARADIGMES

Sembla evident que la civilització occidental (i no ens hem parat a esbrinar si d'altres també, tot i que és força possible que sí), al llarg dels últims segles, ha viscut un procés cíclic en la seva visió del món (del real i de l'»irreal», del físic i del metafísic). Segons aquest procés, a una situació més o menys tranquil.la i estable (a nivell mental col.lectiu) li ha succeït una altra turbulenta i crítica. A un període on tot semblava clar, li ha succeït un altre on tot semblava fosc. Tot plegat, per tornar a recuperar posteriorment l'equilibri i la clarividència.

L'estructura mental col.lectiva, a través d'uns valors concrets i adequats, forneix als individus pautes de conducta, espectatives, aspiracions... compartides que, d'alguna manera, configuren la «manera de ser» del conjunt de la societat en una etapa del seu esdevenir. Això, és clar, en una etapa o període d'estabilitat, en la qual pugui existir un model mental col.lectiu, un paradigma.

Però en el moment en què, per diverses causes que no venen al cas, aquest

equilibri es trenca, els elements constituents del paradigma perden llur utilitat i funció i aquest desapareix. Els individus es queden sense model a seguir i la societat entra en un període de crisi moral i, en última instància, cultural.

No cal ser una persona gaire espavilada per sospitar que actualment ens trobem en un període d'aquestes característiques, és a dir, de desorientació moral per falta de valors útils, creïbles, vàlids... modèlics. El paradigma protagonista dels últims dos-cents anys s'esmicola, i no en tenim encara el substitut. Quin és, o era, aquest paradigma ho veurem en el proper apartat.

EL PARADIGMA

Qui més qui menys hem viscut una època en què els grans valors de referència han estat la llibertat, la solidaritat, el compromís, el sacrifici, l'ajut mutu... i d'altres per l'estil. I probablement les circumstàncies pròpies de l'estat espanyol van fer que aquests valors mantinguessin llur vigència durant més temps que a la resta del món occidental. També per això ens ha colpit més llur sobtada depreciació i substitució per valors *ligth*. Ens costa d'acceptar que uns valors «de tota la vida» se'ns desfacin com aquell qui diu a les mans.

Res no és etern, però, i aquests valors esmentats, que junt amb altres com ara el progrés, el treball o bé la democràcia formaven el paradigma vigent fins fa poc, ocupaven un lloc preeminent tot just des de fa un parell de segles, i encara només en el món occidental. Tot plegat no gaire en el llarg transcórrer de la humanitat.

Efectivament, ha estat a partir de la Il.lustració que aquest sistema de principis, valors, idees... ha informat la nostra civilització i ha constituït el paradigma dins el qual s'han produït les revolucions política, industrial, científica...

Ens estem referint, és clar, a la **modernitat**.

La modernitat, doncs, ha estat el paradigma per excel.lència, el que ens ha portat on som... en el fons, l'únic que hem viscut. Ha estat la modernitat la que, tot establint-se en un lloc de privilegi en la nostra ment col.lectiva després d'una altra profunda crisi (que ens dugué a substituir Déu per la Raó, la religió per la ciència), ens ha donat el convenciment de posseir un mètode segur per conèixer la realitat i, molt més important encara, per descobrir la veritat (o, millor, un sistema de veritats). Que la veritat pogués variar junt amb el coneixement de la realitat no deixava d'estar implícit en les regles del joc.

La raó i la ciència, dos grans pilars de la modernitat, ens han dit que la veritat, que allò que és bo, es pot justificar mitjançant el raonament a partir d'unes premisses determinades, entre les quals destaca la nova concepció del subjecte individual. Allò que no es pot justificar d'aquesta manera no té carta de validesa, no és cert, no és bo.

EL NO-RES

Fins aquí tot molt bé, però per motius diversos les coses no van tan bé com semblava que havien d'anar, i qui més qui menys veu que passen coses inexplicables. Alguns «visionaris» (filòsofs, pensadors, polítics, aprofitats -hi ha de tot), com sempre passa, han vist abans que altres i s'han posat a reflexionar i a explicar el que està succeint. Doncs bé, sembla que la modernitat fa aigües i, en conseqüència, s'enfonsen els principis, valors i idees que hi estan associats.

Si la modernitat (recordem: el paradigma) desapareix i ens trobem instal.lats en allò que hi ha després, tot i no saber què és això, és fàcil parlar de postmodernitat, en el fons un concepte obscur que té com a única referència la modernitat i la seva dissolució.

D'altra banda, en una situació de crisi (que com a tal podem considerar l'actual), amb manca de models clars, afloren corrents de pensament més o menys antics, més o menys nous, que malden per esdevenir nou paradigma.

Quan parlem de postmodernitat, doncs, ens podem referir a dos conceptes diferents:

1. El maremàgnum posterior a la modernitat, la crisi sencera com a tal. És a dir, tot allò que hi ha després de la modernitat.

2. Un dels corrents de pensament que naveguen dins aquest mar crític.

En qualsevol cas, una de les característiques que es deriven d'aquesta crisi és que els valors tradicionals, els valors «forts», els valors modèlics en l'etapa que fineix, es veuen substituïts per uns altres de «febles», sobre els quals no sembla que es puguin bastir edificis gaire consistents.

De fet, si la crisi que va dur a la modernitat va canviar Déu per la Raó, l'actual sembla que canviï la Raó pel No-res. Així, si fins fa poc teníem en què basar-nos per justificar (o no) les accions, per discernir el bé del mal, per trobar la veritat... en aquesta situació de postmodernitat sembla que no hi hagi res a partir del qual poder justificar o no qualsevol acció, qualsevol idea. Desapareixen les categories «bé» i «mal». La veritat no importa.

Ens trobem en un moment incert, on els

valors tradicionals, «forts», no surten a compte dins la nova situació, no són econòmics. Per contra, els nous, els «febles», no ofereixen gaire joc, gaire rendiment, si més no per als individus que encara valorem «antics» conceptes. Ras: sembla que no sigui el moment d'invertir en valors.

EL NOSALTRES

És en aquest context que podem estudiar la crisi de l'associacionisme, detectada mitjançant molts indicadors, encara que no tots s'observin en totes les associacions:

* La inexistència de relleu generacional.

* La manca de connexió amb l'exterior, amb el poble.

* La reducció de l'activitat a tasques gairebé exclussives de manteniment.

* La dificultat de trobar el nord de l'entitat en un entorn social canviant.

Per a això fóra necessari analitzar quines característiques tenen les iniciatives que atreuen el jovent, tant el «compromès» (terme encara modern) com el que no ho és. Veure què ofereixen les entitats que venen bé la moto. Veure quins valors proposen. Veure que hi troben i per què s'hi troben a gust. El posterior contrast amb el que els oferim les associacions diguem-ne tradicionals, en crisi, ens hauria de donar llum en la prossecució de l'estudi que tenim entre mans.

Aquesta és una tasca per a més endavant. Com diu la Scarlett de «Allò que el vent s'endugué»: -Què puc fer en aquests moments? Si ho pensés em tornaria boja. Ja ho pensaré demà.

BIBLIOGRAFIA

Cal entendre aquesta bibliografia com una barreja, d'una banda, de documentació usada abans de l'inici de l'estudi-debat i, de l'altra, de documentació a usar immediatament després. Evidentment no pretenem amb això abastar tot el camp que ens ocupa, ni molt menys. Un cop d'ull a la bibliografia de qualsevol dels llibres citats ens donarà més informació sobre el tema de la que poguem pair en força mesos.

AADD, *Problemas en torno a un cambio de civilización,* Nuevo Arte Thor, Barcelona, 1988.

CASTIÑEIRA, Angel, *L'experiència de Déu en la postmodernitat,* Cruïlla, Barcelona, 1991.

CASTIÑEIRA, Angel, *àmbits de la postmodernitat,* Columna, Barcelona, 1986.

GINER, Salvador, *Comunió, domini, innovació. Per una teoria de la cultura,* Laia, Barcelona, 1985.

LYOTARD, J.F., *La posmodernidad (explicada a los niños),* Gedisa, Barcelona, 1987.

VATTIMO, *et alii*, *En torno a la posmodernidad,* Anthropos, Barcelona, 1990.

Els Pujols, desembre del 1992

PORTA I PERALES, Miquel:
***Camaleons i numantins*. Barcanova. Lletres de batalla, 1.**
Barcelona, 1992.

Que li creixi el nas desmesuradament a qui gosi mantenir que l'assaig és, fatalment, un estil feixuc, soporífer i apte només per a ments recargolades! Un assaig també pot ser digne d'indoure's dins una col.lecció de literatura porca, d'aquelles de llegir amb una sola mà. Si més no, el llibre que us presentem en aquesta ocasió bé s'ho val, ja que té tots els ingredients per tal de poder anar de bracet amb allò més excels d'Apollinaire o de Louys. Breu: la manera de despullar els protagonistes és inusualment excitant. Ningú no negarà que deixar en pilotes (de fet, tots els protagonistes són mascles) tot un *Ministro de Cultura*, per exemple, no deixa de tenir el seu mèrit i el seu morbo. Doncs d'això es tracta.

La llista de senyors que passen pels hàbils dits de l'autor no és gaire llarga (tothom té les seves limitacions), però sí representativa de diversos «estils» de fer. Així, doncs, i en línies generals, aquests senyors es poden classificar en dos grups segons els hàbits a l'hora d'alleugerir-se de roba: els qui no es fan pregar gaire quan toca despullar-se -i cada cop es tornen a vestir amb un uniforme diferent-, i els qui no es treuen la jaqueta malgrat que la pudor no deixi apropar-s'hi ningú.

En el primer grup trobem els «ex», aquells que ho han estat tot a la vida. Aquells el *currículum* dels quals és una escala de marbre cap a la glòria. Aquells que, amb un fregolisme refinat, han sabut estar en cada moment en l'òrbita més calenta. Aquells que han tingut, i continuen tenint, prou traça com per justificar allò que fins ahir blasmaven, i fins i tot per justificar el blasme tot just abandonat. Aquells que continuen mirant endavant, sempre endavant, i amunt, sempre amunt. Els triomfadors nats. Els que sempre surten a la foto.

En el segon grup trobem aquelles persones (físiques o jurídiques) amb vocació de baluard. Aquelles que tenen una ànima incombustible, un esperit incommovible, una actitud defensiva i una conducta exemplar. Aquelles per a les quals el món ha de perfer-se a llur imatge. Aquelles que continuen mirant el retrovisor tothora, i no s'adonen que el porten tort. Les dipositàries de la Raó. Les que tenen la foto plena de pols.

Cada grup té els seus jocs eròtics preferits. Uns l'enculada, altres el francès. Uns donar, altres rebre. I a tots ells coneix l'autor, íntimament, amb saviesa. I de tots ells ens n'explica els plaers més refinats, més sublims, amb una causticitat que frega el sadisme.

A modus de postil.la, com a tema, o bé com a pressagi, l'autor acaricia lleument un grapat de pensadors (aquí apareix l'única dona de la tria) i de cadascú ens en confessa algun vici o alguna virtut. En aquest cas el tractament que en fa és més afable, tot mostrant una actitud més sentimental, enamoradissa diria. Ja els vagarà de créixer, i només el destí sap si se'n guardaran prou de vel.leitats divines o mesiàniques, o bé seran com d'una nova rebentada com la que tenim entre mans. Entre les dues.

Conversa amb JOAN MARTINEZ ALIER

Possiblement sigui l'ecologisme, la seva problemàtica i plantejaments, vist des d'una perspectiva globalitzadora, un dels temes que cada cop són més presents a les pàgines de VIA FORA!.

Ha estat un procés lent però lògic, si tenim en compte les preocupacions dels membres del col.lectiu d'ENLLAÇ, els seus contactes i temes de discussió.

Dins d'aquest procés s'ha d'inserir l'entrevista que hem realitzat a en Joan Martínez Alier, economista, amb una molt activa presència i prestigi dins de l'àmbit ecologista internacional i persona molt motivada, des de fa força anys, per aquest tema.

Tota una conversa de més de dues hores que ara us intentem resumir i estructurar en aquestes pàgines.

Maybe is the ecologism, its problematic and expositions, compared to an overall perspective one of the matters which is more and more present at the pages of VIA FORA!

It has been a slow but logical process, if we hold up the preocupations of ENLLAÇ colective members, their contacts and discussion themes.

In that process should be insert the interview we done to Joan Martinez Alier, economist, with a very active presence and prestige in the international ecologist ambit, and person very motivated, since lots of years, by this theme.

All a whole conversation of more than two hours, that npw we are going to try resuming and construct in those pages.

Eble la ekologio, ĝiaj problemaro kaj prezentoj laŭ totaliga perspektivo, estas la temo kiu plej ofte aperas sur la paĝoj de VIA FORA!.

Estis procezo malrapida, sed logika, se ni priatentas la priokupojn de la membroj de la kolektivo "Enllaç" ĝiaj kontaktoj kaj diskuttemoj.

Ene de tiu procezo oni devas meti la intervjuon al Joan Martinez Alier, ekonomikisto, kun tre aktiva kaj prestiĝa partopreno en la internacia ekologia medio kaj homo instigita de antaŭ multaj jaroj pri ĉi-tiu temo.

Pelna konversacio dum pli ol du horoj kiun ni klopodas resumi kaj strukturi en tiuj ĉi paĝoj.

- Quins han estat els teus orígens?

Vaig neixer a Barcelona el 1939 iniciant els meus estudis escolars als Escolapis de Sarrià. L'època de la postguerra va ser esgarrifosa a tot arreu, ja que era un periode molt fotut i molt dolent no sols pel que fa a l'educació del caràcter de les persones sinó també pel nivell acadèmic, amb excepcions és clar.

A la universitat vaig fer dret i econòmiques formant part de l'anomenada generació gamma, la tercera promoció. Erem molt pocs estudiants, ja que es tractava d'una facultat nova, tot i així hi havia alguns professors realment bons, com per exemple en Sacristán, l'Estapé, en Vicens Vives,.. Penso que tot plegat es tractava d'un curs molt interessant. Vam aprendre molt d'economia perquè entre d'altres coses ens ensenyavem mútuament. En el meu curs hi havia gent com per exemple en Lluch, en Joaquim Nadal, en Comas, l'Oller, en Planasdemunt... Era una època que t'havies de recolzar més amb activitats internes com la confecció de revistes, que amb els estímuls exteriors.

De seguida vaig començar a viatjar. Ja quan estudiava econòmiques vaig anar

dos estius a Anglaterra.

Quan vaig acabar econòmiques vaig anar a Oxford durant un any a fer economia agrícola i a l'any següent vaig anar als EE UU a la universitat d'Stanfort amb una beca de la Fundació Rokefeler, a fer més economia agrícola. En aquells anys encara donava classes en aquesta universitat en Paul Baran, la qual cosa pot semblar una mica incongruent si tenim en compte que és un economista de l'escola marxista i aquesta universitat és realment molt conservadora. Vaig fer dos cursos amb ell, molt interessants.

El doctorat el vaig fer sobre Andalusia. Durant tres anys vaig estar mig any a Oxfort i mig any a Còrdoba, al camp.

- Com és que et vas decidir per aquest tema?
Hi havia el llibre de Díaz del Moral sobre Còrdoba, un llibre d'història social, això feia que pogués anar sabent força coses de la seva història, cosa que en aquella època no s'havia fet res de semblant. La meva tesi va estar publicada el 1968 a Ruedo Ibèrico i és una tesi barreja d'economia agrària, sociologia rural i de política; de com s'aconseguia reprimir el descontentament a base de guàrdia civil, una mena d'història del que succeïa a mitjans dels anys seixanta.

- Per què economia agrària?
Suposo que per vinculacions familiars. La meva mare tenia una finca a la Ribera de l'Ebre, i això em va fer sorgir un interès per l'agricultura. I el latifundisme a Còrdoba perquè em sembava que hi havia un conflicte social important, clarament vinculat a la guerra civil i perquè era l'època en què estaven arribant anualment trenta mil andalusos a Catalunya. Això era un factor important, estava claríssim que allí estava passant alguna cosa.

El meus primers escrits sobre aquest tema abans d'anar-hi explicaven que allò era un règim semifeudal, que s'ho passaven tan malament que havien de marxar, etc.. i el llibre té unes conclusions molt diferents.

- Quines van ser aquestes conclusions?
Era un règim de propietat des de la revolució burgesa del segle passat. Alguns propietaris amb títols de noblesa i d'altres no, però tots practicaven l'agricultura amb criteris de treure diners, de guanyar diners, fins i tot quan feien servir per exemple parcers. És una discussió que es va tenir i que fins i tot existeix en d'altres parts del món: com és que els propietaris rurals moltes vegades fan servir no assalariats sinó parcers o petits arrendataris? El llibre ho explica i d'altra gent després també ho ha explicat. Hi ha tota una teoria sobre les aparceries com un sistema d'incentius. És com treballar a preu fet i això jo ho vaig estudiar en sistemes d'aparceria, amb el cotó i per tant un sistema que tenia un procés de mecanització.

D'això algú en va treure que jo afirmava que tot anava bé a Andalusia, que s'estava mecanitzant, etc... Més aviat el que estava dient era que els obrers havien perdut una batalla històrica i que marxarien.

Al Partit Comunista d'Espanya(P.C.E.) li convenia dir que a Anndalusia hi havia un sistema semifeudal perquè d'aquesta manera es podien aliar amb la burgesia industrial per fer un pacte. A l'hora de la veritat també s'han aliat amb qui ha calgut, però no hi havia cap sistema semifeudal, això és molt ridícul. Hi havia obrers assalariats que es quedaven sense feina, aturats. Una cosa menys semifeudal que l'atur no pot existir.

- Tanmateix el teu contacte amb la problemàtica agrícola no acaba aquí.

Vaig viatjar al 68 a Cuba i al Perú, a fer estudis sobre conflictes agraris en els arxius de les hisendes expropiades.

- D'on sorgeix més en concret el teu interès per l'ecologia?

El meu interès per l'ecologia ve de diverses fonts. Una d'elles és l'economia agrària. És a dir, jo de calories de l'alimentació fa molts anys que en se. L'economia de l'alimentació, que molts economistes mai ho aprenen perquè els economistes són molt metafísics...

A Perú et tornes ecològic encara que no vulguis. Jo hi vaig estar gairebé dos anys. La discussió al Perú aleshores era, com és que en un sistema amb tantes muntanyes es fan intercanvis entre diversos pisos ecològics, tant a l'època prehispànica com després. A l'època prehispànica no hi havia mercats i tanmateix necessàriament la gent que viu a quatre mil metres ha d'intercanviar amb la gent de tres mil metres perquè no es pot fer tot el que es necessita a quatre mil metres... Hi ha un comerç però un comerç sense mercats i era un comerç controlat de diverses maneres i això ho va explicar un antropòleg Jonh Murra. En aquell moment estava llegint molta antropologia econòmica i una part d'això es fa com antropologia ecològica, és a dir càlculs de com viuen gent on no hi ha ni mercats ni diners, calcular els fluxes d'energia per veure quantes calories fan, quin cost tenen aquestes calories...

D'altra banda cal tenir en compte que el 1973 la situació energètica mundial esclata. L'augment dels preus del petroli fa que molta gent se n'adoni de la importància de les qüestions ecològiques. L'any 74-75 ja vam començar a escriure a Ruedo Ibèrico temes relacionats amb l'ecologia. Va ser una època en què estava molt relacionat amb aquesta publicació.

- Com sorgeix la idea i es va consolidant el concepte d'ecologia política?

Tota la idea del creixement i desenvolupament econòmic és una cosa molt dubtosa, que no es basa ni es pot analitzar en conceptes d'economia sinó que al darrere d'això hi ha realitats físiques bastant òbvies quan les estudies en deteniment. El 1974, René Dumont, un agrònom molt conegut a França, es va presentar a les eleccions presidencials franceses. Aquesta campanya va ser molt interessant. Tot i que és molt difícil pensar quan comença l'ecologisme polític, crec que aquest fet va ser força important per a mi com inici del procés de concreció del concepte d'ecologia política.

Anys més tard, el 1980-81 vaig estar sis mesos a Berlín i allà els verds ja havien estat fundats i es notava molt clarament a Berlín que els verds,la llista alternativa, estaven pujant. Recordo que els meus amics marxistes alemanys, gent que havia estat sobretot a sudamèrica, encara aleshores els hi resultava estrany tot el fenònem ecologista, més tard tots ells s'han fet verds, per regla general de la base, però.

L'ecologisme com moviment social a Europa comença a pujar els anys setanta i ho fa de manera progressiva, tot i que en alguns llocs té pujades i baixades. Tanmateix te n'adones que això correspon a una onada de molt de fons que encara continua.

El que possiblement és nou, el tema que en aquests anys he treballat més, no és l'ecologisme polític dels països rics, sinó l'ecologisme dels pobres, al tercer món i que té unes arrels històriques molt antigues. Per exemple a l'Índia lluites socials al segle XIX amb un contingut ja ecologista perquè són conflictes pels boscos o per l'aigua, en la qual realment la gent pobra vol tenir accés i a més vol la conservació d'aquests recursos en contra de l'estat colonial, en aquest cas.

Jo crec que l'ecologisme no és un luxe de les societats pròsperes. Hi ha una interpretació a Nordamèrica que diu que l'ecologisme és un fenomen post-materialista. Crec que hi ha una correlació entre ecologisme i problemes ecològics que no són post materialistes sinó al contrari molt materialistes, ja que les societats riques produeixen moltes més deixalles, tenen més problemes de radiacions nuclears, més emissions de diòxid de carboni, i per tant és normal que hi hagi un ecologisme de l'abundància, en contra dels impactes negatius de l'abundància. Però no es pas post-materialista, ni és la qualitat de la vida, sinó que són problemes reals que provoquen reaccions... I després hi ha un ecologisme representat pel moviment Chipko a l'India, que més o menys tothom sap el que és, o Chico Méndez al Brasil però que hi ha milers d'episodis a la història i i en l'actualitat d'aquesta mena de conflictes, per conservar els recursos naturals amb un valor d'ús contra el sistema comercial o contra l'estat que els vol explotar i que va en contra de les necessitats dels pobres. La història d'aquí també en va plena d'aquests casos. Per exemple en temps de la desamortització, quan la gent va perdre l'accés als boscos...

- Es tracta doncs de dos tipus d'ecologisme?

Aquests dos tipus d'ecologisme tenen en comú la visió ecologista en contra la disbauxa, tanmateix els grups socials són ben diferents i els seus llenguatges també.

Seria molt interessant lligar l'ecologisme polític d'aquí amb conflictes populars. En aquest sentit fenòmens com el naixement de la lluita antinuclear d'Ascó - mossèn Rodorat va liderar una angunia popular que existia- o la lluita en contra del pla de residus -la va fer la gent dels pobles afectats, el Pla de Santa Maria...-tenen unes connotacions del tot populars.

- Què en penses de la teva aportació teòrica a l'ecologisme?

El estudis han de ser al nivell més alt possible i amb la màxima repercussió internacional, no solament per ser cone-

guts, sinó perquè la gent que pot llegir això, la reacció que pots tenir, el que en pots aprendre, no és una cosa local, ha de ser una cosa internacional. De fet en economia ecològica durant molts anys aquí a Catalunya no hi ha hagut gairebé ningú, però això segur que li passa a tothom que s'especialitza una mica. Es pot escriure perquè tens un marc de referència internacional i per això crec que s'ha d'escriure en català i en anglès. En català perquè es la llengua d'aquí i en anglès tot i ser una llengua colonitzadora i ser la llengua d'en Reagan, també ho és en certa manera de Nelson Mandela i perquè és la llengua internacional. Això també et serveix per treure conclusions polítiques pel consum local, perquè fer política pel consum internacional és molt més complicat. T'has de vincular amb altra gent.

- Darrerament has publicat un llibre que porta per títol: "De la economia ecológica al ecologismo popular" (1). Parlans'en una mica.

A nivell dels escrits d'ecologia científica internacional estic molt satisfet de tot el que vam escriure sobre Podolinsky i l'economia marxista, perquè això és una cosa que ha aclarit molt on es va divorciar l'economia marxista dels primers intents d'economia ecològica. Com és que Marx i Engels no van ser més ecologistes, es veu molt clarament el moment en què, podent-se aprofitar molt més els estudis sobre les relacions que hi ha entre energia i economia -penseu que això és podia fer ja que la termodinàmica és de mitjans de segle dinou i la fisiologia energètica dels anys 1860-, Marx i Engels eren massa economistes i ho van deixar de banda. En general d'aquest llibre estic força satisfet ja que em sembla que hi ha una bona discussió sobre com els economistes ortodoxes també han deixat de banda tota aquesta discussió ecològica.

Sobre les conclusions polítiques crec que n'hi ha una d'essencial i és que el debat polític actual es fa a cop d'argument econòmic, potser fa cinquanta anys manaven molt els enginyers, com un fet internacional però ara manen molt els economistes, i el seu llenguatge és hegemònic. Jo crec que és una cosa que acabarà, ja que crec que és una mena de pseudo ciència que de fet serveix per fer interpretacions parcials, però que com a visió general de com s'hauria d'organitzar la societat passarà de moda.

- Però això ho diu un economista...

Si , però també n'hi ha d'altres d'economistes que ho diuen.

En aquest moment hi ha una situació que per una banda les economies pseudosocialistes estan desapareixent i per tant l'economia de mercat augmenta i per altra la crítica ecològica contra la racionalitat del mercat té cada cop més ressó, com una crítica molt forta. El mercat no pot tenir en compte per exemple les generacions futures, ja que no poden comprar res. És tracta d'un argument dicisiu, és fàcil de dir-ho però es que és veritat. Tot el que és important en aquest moment per la discussió ecològica són coses futures, incertes: quin canvi tecnològic hi haurà; què passarà amb l'energia fotovoltaica; quines necessitats hi haurà de petroli en el futur; què passarà amb l'efecte hivernacle; què passarà amb les deixalles radioactives; què passarà amb la diversitat biològica- la silvestre i l'agrícola-... Normalment les històries econòmiques de l'agricultura són un cant a la química agrària. No hi ha cap mena de crítica ecològica a les noves tecnologies. L'economia s'oblida de coses més i més importants com les que acabem d'esmentar i cada cop més a molta gent li semblen coses a tenir molt en compte.

A més a més hi ha la idea que el model econòmic que nosaltres hem seguit és un model que no es pot extendre arreu del món i que no és viable per a les genera-

cions futures. Penseu només amb l'Índia o en Xina, la seva població i l'índex d'automòbils per habitant que hi ha a Europa o als EE.UU.

Aquesta consciència de l'ecologisme es manifesta de moltes maneres. Sobretot es manifesta en grups de base que actuen localment i esperem que pensin globalment i local.

- A curt termini, quin creus que ha de ser el paper a jugar per les forces ecologistes?

Penso que de moment es millor que les forces ecologistes dels països desenvolupats no arrivin al govern, ja que no crec que als països anomenats desenvolupats hi hagi una majoria social que vulgui canviar l'estil de vida i estigui a favor d'una solidaritat internacional. En aquest sentit sempre s'haurà de rebaixar i desvirtuar el missatge i el contingut ecològic.

- Tanmateix aquests canvis conductuals no es produeixen pas per una actitud de bona voluntat...

Per això crec que el paper de les formacions ecologistes actuals passa per la conscienciació que possibiliti una majoria social partidària del canvi global. Tanmateix crec que aquest procés de canvi més aviat es produirà als països pobres que als rics, perquè els hi convé molt més, tot i que moltes vegades es produeix un fenomen de mimetisme.

- Com veus el panorama ecologista català?

Tot i que històricament des del segle passat hi ha hagut fets de lluita ecologista, el moviment ecologista format com a tal en una època més recent és feble.

Aquí comença com a tot arreu els anys setanta. Tanmateix crec que aquí ensopega de seguida amb la transició política. Dins d'aquest procés, molta gent ens vam quedar al marge, però bastant desconcertats sinó derrotats políticament, sobretot després del 1981, després del cop d'estat de Tejero. No sabiem com interpretar fenòmens com el de l'abstenció electoral per exemple.

Hi ha un ecologisme polític que a començaments dels anys vuitanta està al voltant d'Alternativa Verda, però que molt possiblement està molt tancat, i a nivell de l'ecologisme popular hi ha d'alts i baixos però que compta amb coses que es van consolidant, per exemple el CEPA (2), i centenars de grups locals. Hi ha actuacions locals i puntuals però no hi ha una oposició organitzada global. En ben pocs casos s'ha aconseguit una actuació global com per exemple es va fer amb la lluita contra el pla de residus.

L'ecologisme és socialment d'esquerres en el sentit que té implicacions igualitaristes, ja que l'economia no pot créixer eternament, i cal doncs discutir com ho repartim.

- Actualment quin tipus de relació hi tens?

De fet militar militar, he militat molt poc en la meva vida. Sóc membre fundador del CEPA tot i que actualment hi participo poc. Tanmateix actualment em considero totalment ficat i disponible amb els verds a Catalunya. Aquí hi ha la possibilitat d'un vot verd que cal desenvolupar i vertebrar políticament i social.

Han estat dues llargues hores d'abocar conceptes, experiències, idees sobre un gran tema que marca la trajectòria de la persona d'en Joan Martínez Alier.

(1)- Editorial Icària, Barcelona, febrer del 1992.
(2). C.E.P.A. Centre d'Estudis Alternatius, amb seu a Molins de Rei.

Àngels Fortuny i Morera
Joan Ramon Gordo i Montraveta

GENERALITAT DE CATALUNYA

BASES DE MANRESA 1892 1992

CENT ANYS DE CATALANISME

EXPOSICIÓ

Una visió completa i suggestiva dels símbols, els fets i les personalitats que defineixen aquests cent anys de recuperació de la identitat nacional catalana.

---

27 de novembre de 1992 - 17 de gener de 1993

Reials Drassanes de Barcelona
Sala Marquès de Comillas (Museu Marítim)
Metro L. 3, autobusos 14, 18, 38, 57, 59, 64 i 91

Horari:
De dimarts a dissabte: de 10 matí a 8 vespre.
Diumenges: de 10 matí a 3 tarda.
Dilluns: de 3 a 8 tarda.

Visites comentades per a grups:
Cal concertar-les al telèfon **210 24 58** de dilluns a divendres

---

A l'Exposició es poden adquirir publicacions, pins i altres materials commemoratius, i conèixer els programes informàtics interactius sobre Història de Catalunya i el joc, per a ordinador, de les Bases de Manresa.

BASES DE 1892 MANRESA

CENTENARI

1992

ENHAVO CONTENTS

Cefartikolo	3	Editorial
Fine de la 500 jaroj alvenis la momento de la renaskiĝo	4	At the end of the 500 years, has arrived the moment of rebirth
Vivi en la ne perforto	8	To live in the no violence
La ina skribo: legado de "La domo de la spiritoj"	14	The wtiting in feminine: a reading of the "The house of spirits
La Afrika: bildo kreita de la okcidenta mondo	20	Africa: an image created from the occidental world
Nigra estas nigra! Ĉu blanka estas blanka?	30	Black is Black! White is white? Or, if we'll learn to whatch by side instead steady mutually the eyes
Modernisma crizo versus asocia crizo	46	Crisi of modernity versus srisis of associationism
Kameleonoj kaj nomantinoj	51	Chamaleons and "Numantins"
Konversacio kun Joan Martinez Alier	52	Talking with Joan Martinez Alier

VIA FORA!, núm 36. Tardor del 1992. ***Publicació per a la gent culturalment activa***. Podeu reproduir qualsevol article sempre que sigui de manera integra, però us agraïriem que en fèssiu constar la procedència.

EDITA: ASSOCIACIÓ ENLLAÇ. Apartat de Correus 85, 08291 RIPOLLET (el Vallès Occidental), telèfons: 692 51 83 - 675 27 83 i també amb seu al CENTRE PERMANENT DE CULTURA POPULAR, Turó dels Pujols, 08739 Guardiola de Font-rubí (Alt Penedès), telèfon 897 43 05.
El VIA FORA! es composat electrònicament pels membres de l'Associació comptant amb la col.laboració de Servei de Secretaria S.A. Imprés als PP.CC. a La Impremta (el Prat de Llobregat), amb paper ecològic de 80 grams. D.L. B-13.925/1984 I.S.S.N. 0214-672X.
VIA FORA! és membre de l'APPEC (Associació de Publicacions Periòdiques en Català).

El VIA FORA! es fruit d'un treball col.lectiu i està coordinat per :Andreu Caralt, Leonor Carrion, Núria Font, Àngels Fortuny, Joan Ramon Gordo, Agustí Nicolau, Jaume Sobrevals, Milagros Vallès i Lluis Vàzquez.
En aquest número han col.laborat en les traduccions: Llibert Puig, Raul i Eugeni Chafer,Ramon Ruiz, Jordi Pedrós, Orlando Barrial i l'Associació Catalana d'Esperanto.
ENLLAÇ no s'identifica necessàriament amb els articles que van signats pels seus autors.

EDITORIAL	Editorial	3
REUS. PARÍS I LONDRES	*A la fi dels 500 anys ha arribat el moment del renaixement.* Moviment d'Autoritats Indígenes de Colombia	4
ALTRAMENT	*Viure en la no violència.* Pere Subirana i Samitier	8
	L'escriptura en femení: Una lectura de "La casa de los espíritus". Elena Botinas, Júlia Cabaleiro, Ma. Àngels Duran	14
	L'africà: una imatge creada pel món occidental. Ulrike Schuerkens	20
	Negre és negre! Blanc és blanc? O, si aprenguéssim a mirar de costat en comptes de fitar-nos mútuament els ulls!. Pasquale Colichio	30
SOTA LA PLOMA	*Crisi de la modernitat versus crisi de l'associacionisme*	46
RELLIGATS	*Camaleons i numantins.* Miquel Porta i Perales	51
A LA INTEMPÈRIE	*Conversa amb Joan Martinez Alier*	52

Associació cultural